27 АВГ 1991

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг бош нашри

РУЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 163 (21. 030) 1991 йил 23 август, жума • Рўзнома йилига 256 марта чиқади. • Баҳоси 8 тийин.

ҲОСИЛ—91

ДАЛА ШУНҚОРЛАРИ

Мўл ҳосил иштиёқида астойдил меҳнат қилаётган Хатирчи районидаги «Партия XXII съезди» давлат хўжалигининг Ҳамид Саъдуллаев етакчилик қилаётган бригадаси аъзолари бошқаларга намуна бўлмоқдалар. Улар 67 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан «оқ олтин» етиштириш учун ғанимат кунларнинг ҳар бир дақиқасидан унумли фойдаланишмоқда.

Фотима Султонова, Зуҳра Султонова, Сайёра Қосимова, Раҳима Барноева ва бошқа кўпгина жамоа аъзолари мўлжалдаги ҳосилни тўплашга катта ҳисса қўшмоқдалар. Шомурод Исломов, Анвар Ҳакимов, Абдураҳмон Юсупов, Ихтиёр Икромов сингари моҳир сувчилар бу йилги оғир шароитда ҳам ғўзаларнинг баравж бўлиб ўсиши учун катта жонкуярлик кўрсатиб ишладилар. Уларнинг мақсади эл-юрт олдида берган ваъдаларига вафо қилиш.

Д. ПОРСОЕВА.

Оминахон Исроилова кўп йиллардан буён Қува районидаги М. Обидов номли жамоа хўжалигига раҳбарлик қилиб келмоқда. Хўжалик аъзолари бу йил 1200 гектар ерда деҳқончилик қилишмоқда. Пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини ошириш учун астойдил ҳаракат қилишмоқда.

СУРАТДА: хўжалик бошқаруви раиси Оминахон Исроилова дала меҳнатчилари билан суҳбатлашмоқда.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ЎЗ НОМИГА ЯРАША

«Ғалаба» жамоа хўжалиги фақат Нарпай районидагина эмас, балки Самарқанд вилоятида ҳам кўзга кўринган хўжаликлардан бири ҳисобланади. Бу ерда ҳамиша белгиланган режаларни ортиғи билан бажариш одат тусига кириб қолган.

Эшмурод Мирзаев етакчилик қилаётган бригада далаларида мўл ҳосил етиштирилмоқда. Ғўза қатор ораларига ишлов беришда Ҳазратқул Алланов пешқадамликни қўлдан бермаётир. Ўтган йили у «зангори кема»си билан 110 тонна пахта териб берган эди. Бу йил эса ҳосил чўғига қараб 150 тонна «оқ олтин» териб беришга аҳд қилган. Шунингдек, хўжаликнинг 7, 8, 9, 10 ва 11-бригадаларида ҳам жамоа аъзоларининг саъйи-ҳаракатлари бултургига қараганда анча юқори.

У. ОТАҚУЛОВ.

• ИҚТИСОДИЁТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ҚУРУВЧИЛАР АҲДИ

— Трестимиз жамоаси зиммасига коммунал хўжалик объектлари, соғлиқни сақлаш, мактаб-маориф муассасалари биноларини тўла ремонт қилиш ва ободонлаштириш ишлари юкланган, — дейди Наманган вилоят қурилиш-таъмирлаш тресги бошқарувчиси Х. Маликов. — Ўтган йили бу соҳадаги вазифаларимизни ўз муддатида уддаладик. Қарийб 15 миллион сўмлик иш бажарилди.

Бинокорларнинг бу йилги режалари ҳам улкан. Улар 20,5 миллион сўмлик иш бажаришни режалаштиришган. Бунинг 7,5 миллион сўмига вилоят уй-жой ва коммунал хўжалигига тегишли турли иншоотлар барпо этилиши кўзда тутилмоқда.

Ҳозир трест объектларида иш қизғин. Бироқ таъминот интизомининг бузилиши бунёдкорлар ишига салбий таъсир кўрсатмоқда. Очиғи, қурувчилар бунга бепарво қарашаётгани йўқ. Улар янгича хўжалик юритиш усулларини ўзлаштирган ҳолда ҳамжиҳат меҳнат қилишяпти. Шу боис Чортоқ, Задарё, Чуст, Поп ва Уйчи районларида тикланаётган объектлар тезда қад ростламоқда. Бинокорлар бу ерлардаги иншоотларнинг кўпчилигини барвақт битказиб, фойдаланишга топширишга аҳд қилишган.

С. ТУРҒУНПЎЛАТОВ.

ҚЎШИМЧА ЁРДАМ ПУЛИ

«Узагростройиндустрия»га қарашли Туямўйин қурилиш материаллари комбинатида ишчи-хизматчиларнинг ижтимоий шароитларини яхшилашга алоҳида эътибор берилаяпти. Бу ерда шу йилнинг апрель ойидан бошлаб ҳар бир ишчига 100 сўмдан компенсация тўлови жорий этилди.

Яқинда 800 киши ишлайдиган мазкур жамоада меҳнатчилар учун яна бир қулайлик яратилди. Эндиликда ишчи-хизматчилар ойлик маошларига 25 фоиз қўшиб берилади. Илгари бир ишчи ўртача 200 сўм маош олган бўлса, бугунга келиб бу кўрсаткич компенсация, район коэффиценти ва 25 фоиз ёрдам пулини қўшиб ҳисоблаганда 400—420 сўмни ташкил қилмоқда.

Меҳнаткашларга кўрсатилаётган имтиёзлар Туямўйин қурилиш-монтаж бошқармасида ҳам изчил амалга оширилмоқда. Ҳозир бу ердаги 700 нафар ишчи-хизматчи маошига 81 сўмдан қўшимча компенсация тўловлари берилаяпти.

К. ОЛЛАҚУЛИЕВ.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг

ФАРМОНИ

ЎРТОҚ М. А. МОИСЕЕВНИ СССР МУДОФАА ВАЗИРИ ВАЗИФАСИНИ ВАҚТИНЧА БАЖАРУВЧИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Михаил Алексеевич **Моисеев** СССР мудофаа вазири вазифасини вақтинча бажарувчи этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил, 22 август.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг

ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Л. В. ШЕБАРШИННИ СССР ДАВЛАТ ХАВФСИЗЛИГИ КОМИТЕТИ РАИСИ ВАЗИФАСИНИ ВАҚТИНЧА БАЖАРУВЧИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Леонид Владимирович **Шебаршин** СССР давлат хавфсизлиги комитети раиси вазифасини вақтинча бажарувчи этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил, 22 август.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг

ФАРМОНИ

ЎРТОҚ В. П. ТРУШИННИ СССР ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРИ ВАЗИФАСИНИ ВАҚТИНЧА БАЖАРУВЧИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Василий Петрович **Трушин** СССР ички ишлар вазири вазифасини вақтинча бажарувчи этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил, 22 август.

БМТ БОШ КОТИБИНИНГ БАЁНОТИ

Москва, 22 август. (ТАСС). Қуйида БМТнинг Москвадаги ахборот маркази директори томонидан берилган БМТ Бош котиби Хавьер Перес де Куэльярнинг 21 августдаги баёноти матни берилмоқда:

Сўнгги соатлар давомида мен Совет Иттифоқида рўй бераётган воқеаларни ниҳоятда эътибор билан кузатдим. Одамлар ҳалок бўлганидан азият чекаётган бўлсам-да, сўнгги хабарлардан енгиллик ҳис қиляпман ва қувоняпман. Бу хабарлар чамаси танглик асосан конституциявий воситалар билан бартараф этиш йўлидан ривожланаётганлигидан далолат беради. Мен шундай бўлишига жуда умид қилган ва буни кейинги икки кун ичида ошкора айтган эдим. Демократик қадриятларни ҳимоя қилганларнинг матонати менда жуда катта таассурот қолдирди.

СССР Президентининг БАЁНОТИ

Михаил Сергеевич Горбачев мамлакат телекўрсатуви ва радиоэшиттириши учун Баёнот берди. У вазиятни тўла-тўкис қўлга олганини, бир гуруҳ давлат шахсларининг авантюрачилик ҳаракатлари натижасида мамлакат билан узилиб қолган алоқа қайта тикланганини айтди. Эртагаёқ Президент ўз вазифаларини тўла-тўкис ижро этишга киришади. СССР Президенти Ельцин, Назарбоев, Кравчук, Дементей, Каримов ўртоқлар билан телефон орқали гаплашди. Уларнинг ҳаммалари давлатга қарши қилинган ва мамлакат демократик кучларининг қатъий ҳаракатлари натижасида барбод этилган тўнтариш йўлидаги уринишни якдиллик билан қораладилар. Республикаларнинг раҳбарлари мазкур ғайриконституциявий ҳаракатларни республикаларнинг олий ҳокимиятлари ҳам, халқлари ҳам қўллаб-қувватламаганини маълум қилдилар. Авантюрачилар ўзларининг ғайриқонуний ҳатти-ҳаракатлари учун тўла-тўкис жавоб берадилар. М. С. Горбачев СССР Қуролли Кучлар Бош штабининг бошлиғи Моисеевга барча қўшинларни доимий турадиган жойларига қайтариш ва бундан буён фақат СССР Президентининг фармойишларини бажариш ҳақида кўрсатма берди. 21 август куни М. С. Горбачев АҚШ Президенти Буш билан телефон орқали гаплашди. Бир гуруҳ шахсларнинг ғайриконституциявий ҳатти-ҳаракатлари натижасида вужудга келган жуда мураккаб вазиятга барҳам берилганидан АҚШ Президенти ўзининг ғоят мамнунлигини изҳор этди. Президент Горбачев жамият, мамлакат халқлари бу авантюрани рад қилганликларини таъкидлади. СССРда демократик ўзгартишлар давомида юзага келган сифат жиҳатдан янги жараёнлар давом эттирилади. Президентлар доимо алоқалар боғлаб туриш ва илгари эришилган аҳдлашувларга биноан барча соҳалардаги ҳамкорликни давом эттириш ҳақида келишиб олдилар.

(ТАСС).

СССР ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ҚАЙТИШИ

СССР Президенти М. С. Горбачев 22 август тунда Москвага қайтиб келди.

— Энг муҳими, — деди М. С. Горбачев аэродромда совет телевидениеси мухбири билан суҳбатда, — биз 1985 йилдан кейин нима қилган бўлсак, уларнинг ҳаммаси ўзининг аниқ самарасини берди. Жамиятимиз, одамларимиз бошқача бўлиб қолишди ва бу нарса бир гуруҳ шахслар амалга оширишга уринган иғвогарлик йўлида асосий тўсиқ бўлди. Жамият, бутун дунё бу ерда нималарни режалаштиришгани, мени нима қилмоқчи бўлганликларини, мендан нималарни ололмаганликларини билиши керак. Мен буни эҳтимол эртага, энг узоғи билан индинга айтаман, мен катта анжуман чақираман.

Мен масъулият ҳисси бўлган, қадр-қимматини билган, ғамхўрлик туйғуси билан яшаётган совет кишилари ўзлари ҳокимиятни ишониб топширган барча кишиларга ҳурмат билан қараганликлари учун уларни табриклайман. Қандайдир бир ҳовуч ночор кишилар жозибали шиорлар остида, ҳаммамиз билган, ҳаммамизни ташвишга солаётган ва биз ҳал этиш ниятида бўлган қийинчиликлардан фойдаланиб, одамларни бутун жамиятимизни фалокатга итқитадиган йўлга бошламоқчи бўлдилар. Бундан бошқача фикр бўлиши мумкин эмас.

Уларнинг бу ҳунари ўтмади ва бу қайта қуришнинг жуда катта ғалабасидир.

Шу кунларда Президент, унинг оиласи билан нималар қилмоқчи бўлишди, 72 соат мобайнида қўшинлар бизни ҳам денгизда, ҳам қуруқликда қўриқлаб туришди. Президентни букмоқчи бўлдилар — лекин бундан ҳеч нарса чиқмади.

Лекин бу масаланинг бир қисми. Масаланинг иккинчи қисми шундан иборат: мен совет кишиларига — россияликларга, Россия Президенти Борис Николаевич Ельцинга, Россия Федерацияси Олий Кенгашига, барча депутатларга, меҳнат жамоаларига принципиал йўлдан борганликлари учун, ана шу иғвогарлик йўлини қатъиян тўсганликлари учун миннатдорчилик билдираман. Бу биз фахрлансак арзийдиган воқеалардир.

Улар билан ёнма-ён эса худди шундай муросасиз, қатъий йўл турибди — бу бизда пайдо бўлган барча муаммоларни қатъият билан ҳал этиш учун тутилган йўлдир. Бизда муаммолар кўп, уларни биламиз, улар бизни ташвишга солаяпти. — Мен таътилга отланган вақтимда бу муаммолар билан шуғулланганадим. Таътил кунларимда ҳам шу билан шуғулландим. Бу озиқ-овқат маҳсулотлари, ёқилғи, молиявий ишлар, бу бизнинг сўмимиз, бозордаги аҳвол, бу одамларимиз билан эртага нима бўлади деган саволдир.

Буларнинг ҳаммасини ҳал қилишимиз керак.

Лекин бу одамлар ўтиш даврининг қийинчиликларидан, жамиятда рўй берган ниҳоятда оғир кескинликдан ҳамда бизнинг ҳолимиз не кечади, деган ташвишдан фойдаланиб, ана шу қийинчиликлар тазйиқи остида ўзларининг анча узоқни кўзлаган режаларини амалга ошириш — амалда жамиятимизни фалокатга дучор қилиш учун рўёбга чиқаришга қарор қилдилар. Ҳузуримга ана шу режаларни қўллаб-қувватлаш таклифи билан келган чопарларнинг бу иғвогарлигини рад этдим ва бу нарса уларни ҳам, мамлакатни ҳам ҳалок этишини айтдим. Бунга қатъиян қарши чиқдим. Мен тезда съезд, ҳеч бўлмаса Олий Кенгаш чақирилишини талаб қилдим. Мен шу кунларда рўй берган барча воқеаларни ҳали батафсил айтиб бераман.

Мамлакат Президенти 72 соат қамал қилинди, халқдан, мамлакатдан, дунёдан яккаланиб қолди. Президент ўз йўлини ҳимоя қилиши керак эди. Чамаси, уларнинг мақсади маънавий жиҳатдан букиш ва оиласига таъсир қилиш эди. Бундан ҳеч нарса чиқмади. Энг аввало, уларнинг бу ҳунари ўтмаслигига ишонганим учун шундай бўлди, деди СССР Президенти.

М. С. Горбачев бу воқеа ҳамма учун: Президент учун ҳам, журналистлар учун ҳам, сиёсатчилар учун ҳам сабоқ бўлиши кераклигини таъкидлади. Президент қишки воқеалардан сўнг баҳор ойида юзага келган тотувликни, Россия ва бошқа республикаларнинг тутган йўлини таъкидлади. Бу йўл ҳали мустаҳкам эмас, у ҳали кафолат эмас, уни янада мустаҳкамлаш, шубҳалардан ҳоли қилиш лозим. Лекин тотувлик бор, деди сўзининг охирида М. С. Горбачёв.

(ТАСС).

ЎЗБЕКИСТОН ФАОЛЛАРИ ВА ХАЛҚИГА САМИМИЙ МИННАТДОРЧИЛИК

СССР ва Ўзбекистон ССР Президентларининг суҳбати

21 август куни кечқурун Қримда турган СССР Президенти Михаил Сергеевич Горбачев Ўзбекистон Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримов билан телефон орқали сўзлашди.

Михаил Сергеевич бутун мамлакат учун мураккаб бир даврда вазминлик ва сабр-тоқат кўрсатганликлари, иғвогорона миш-мишлар ва сохта чақириқларга учмаганликлари учун республика фаоллари ва халқига самимий миннатдорчилик билдирди. Михаил Сергеевич шунча қийинчиликларни бошидан кечирган мард ва саботли Ўзбекистон халқи бу имтиҳондан ҳам шараф билан ўтганини таъкидлади.

СССР Президенти демократик ислоҳотлар ўтказиш ва республикаларга мустақиллик бериш йўли — тўғри йўл эканини ва бу йўл оғишмай амалга оширилишини ҳамда совет кишилари фаровонлигини юксалтириш учун барча зарур ишлар қилинишини айтди.

Михаил Сергеевич мамлакатдаги аҳволни барқарорлаштиришга кўмаклашиши ва Иттифоқ халқларининг орзу-умидларига жавоб бериши лозим бўлган Иттифоқ шартномаси имзоланиши зарурлигини тасдиқлади.

Ўзбекистон ССР Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримов Ўзбекистон халқи шанига айтган самимий сўзлари учун Михаил Сергеевичга миннатдорчилик билдирди ва ҳозирги даврнинг қийинчиликлари бартараф этилишига ҳамда конституциявий нормалар ва қонунийлик сўзсиз бажарилишига ишонч билдирди.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БЮРОСИ ВА МАРКАЗИЙ НАЗОРАТ КОМИССИЯСИ РАЁСАТИНИНГ БАЁНОТИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси ва Марказий назорат комиссияси раёсатининг КПСС Марказий Комитети раҳбарияти, унинг Сиёсий бюроси ва Котибиятининг қонуний равишда сайланган СССР Президенти М. С. Горбачевни ўз вазифаларини бажаришдан зўравонлик билан четлаштирган, Марказий Комитет Бош котибини КПСС-дан ажратиб қўйган СССР-да фавқулодда ҳолат давлат комитети деб аталмиш комитетнинг ғайриконституциявий ҳаракатларига ўз муносабатини ҳозирги пайтгача ифода этмаган ортодоксал қисмининг қўрқоқ ва принципсиз позициясини қатъиян қоралайди.

Бунинг ўрнига республика коммунистларини, маҳаллий партия органларини чалғитишга ва уларни давлат тўнтаришини қўллаб-қувватлашга мажбур қилишга уриниш бўлди. КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюроси ва Котибиятининг ортодоксал раҳбарияти ҳаракатлари умуман партиянинг, шу жумладан юз минглаб коммунистларнинг шаъни ва қадр-қимматини зарба остига қўйди. Вужудга келган вазиятда Ўзбекистон коммунистлари сиёсий авантюрачиларнинг иғвогарликларига учмадилар ва республикада барқарор ҳамда осойишта вазиятни таъминлаш учун ҳамма ишни қилдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси ва Марказий назорат комиссияси раёсати юқорида баён этилганларга асосланиб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби ўртоқ И. А. Каримовнинг бундан кейин КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг ҳозирги таркибида қола олмаслиги тўғрисидаги баёнотини қўллаб-қувватлайди.

Биз Ўзбекистон Компартияси ўз Дастури, Уставига эга бўлган ва адлия идораларида қонуний тарзда рўйхатга олинган партия сифатида ушбу баёнотдан келиб чиқадиган барча масалаларни кўриб чиқиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қолади, деб ҳисоблаймиз.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ КОТИБИЯТИНИНГ БАЁНОТИ

Давлат тарихидаги қалтис пайтда Марказий Комитет Котибияти ўз нуқтаи назарини коммунистларга, мамлакатимизнинг барча фуқароларига маълум қилиши зарур, деб ҳисоблайди.

КПССнинг раҳбар органлари яна бир бор оғир аҳволга солиб қўйилди ва амалга оширишб бўлинган сиёсий воқеаларга ўз баҳосини беришга мажбур этилди.

Совет жамиятини ҳар томонлама янгилаш борасида КПСС томонидан 1985 йил апрелида партия Марказий Комитетининг Бош котиби М. С. Горбачев ташаббуси билан бошланган жараён тарихий зарурат бўлиб, совет халқининг олий манфаатларига мос келади.

Котибият кўп миллатли федерациямиз бўлмиш совет жамиятини демократик руҳда янгилаш йўлига, КПСС XXVIII съездининг ҳужжатларида ва КПСС янги Дастури лойиҳасида баён этилган қоидалар ва мақсадларга ўзининг содиқлигини тасдиқлайди.

Кейинги йилларда ижтимоий турмушимизда муҳим ижобий силжишларга асос солинди, тоталитар ўтмиш сарқитларини бартараф этиш учун шарт-шароит вужудга келтирилди. Бироқ йиғилиб қолган муаммоларнинг миқёслари кенглиги, уларни ҳал этишда йўл қўйилган янглишишлар жамиятни ва давлатни чуқур танглликка солиб қўйди. Шундай бўлсада, биз танглликни фақат конституциявий йўл билан бартараф этиш керак, деб ҳисоблаймиз.

КПСС Марказий Комитетининг Котибияти авторитар режим ўрнатиш, ғайриконституциявий ҳокимият органларини тузиш, куч ишлатишга уриниш учун муваққат фавқулодда ваколатлардан фойдаланишга йўл қўйиб бўлмайди, деб ҳисоблайди.

Биз вужудга келган аҳволни СССР «Олий Кенгаши, заруратга қараб эса — халқ депутатларининг съездида дарҳол кўриб чиқиши тарафдоримиз.

Биз, албатта, КПСС Марказий Комитети Бош котиби М. С. Горбачев иштирокида Марказий Комитет Пленумини зудлик билан ўтказиш тарафдоримиз.

Марказий Комитет Котибияти коммунистларни фуқаролар тинчлигини сақлашга, мамлакатда ҳуқуқ-тартиботни таъминлашга, СССР фуқаролари жамият тараққиётининг туб муаммоларига ўз муносабатини тўла масъулият билан ўзлари белгилай оладиган шароитни вужудга келтиришга ҳар томонлама кўмаклашишга чақиради.

Биз барча фуқароларга мурожаат этиб, уларни вазмин бўлиш ва осойишталикни сақлашга, меҳнат маромини бузилишига йўл қўймасликка чақирамиз. Ҳосилни йиғиштириб олишга тайёргарлик ва қиш тараддудини кўриш алоҳида диққат-эътиборни талаб қилади. Ёқилғи ва озиқ-овқат танглиги хавфини бартараф этиш учун ҳамма чораларни кўриш зарур.

Совет кишиларининг хоҳиш-иродаси ва меҳнати мамлакатнинг тинчлик, тотувлиги ва бунёдкорлик йўлидан ривожланишини таъминлайди, деб умид қиламиз.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ КОТИБИЯТИ

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ КОТИБИЯТИДА

КПСС Марказий Комитети Котибияти шуни таъкидлайдики, давлат тўнтаришига уриниш билан боғлиқ ҳаракатларга бир қанча КПСС раҳбарлари, шу жумладан, Марказий Комитет аъзолари иштирок этишди. Уларнинг ҳаракатлари партия раҳбариятига маҳфий тарзда олиб борилди, демократик жараёнларни ривожлантиришни хавф остига қўйди ва мамлакатга, КПССга катта зарар етказди. КПСС Марказий Комитети Котибияти авантюрачиларнинг қатъий қоралаб қарор қилади:

1. Конституцияга зид ҳаракатларда иштирок этган КПСС аъзоларининг партия аъзолигида масъулияти тўғрисидаги масалани дарҳол кўриб чиқиш таклифи билан КПСС Марказий назорат комиссиясига мурожаат этилсин ва тегишли қарорлар қабул қилинсин.

2. Бу ҳаракатларда айбдор бўлган ва Марказий Комитет таркибига кирган шахслар тўғрисидаги масалани КПСС Марказий Комитетининг яқин орада бўладиган Пленумида кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблансин.

КПСС Марказий Комитети Котибияти Марказий Комитет Пленумида мамлакатдаги демократик ўзгаришларни амалга оширишда партиянинг масъулияти ва мавқеини оширишга доир чора-тадбирлар ишлаб чиқишни зарур деб ҳисоблайди.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ КОТИБИЯТИ

ЖАМИЯТНИ ДЕМОКРАТИЯЛАШ ЙЎЛИДАН

21 август куни КПСС раҳбариятининг вакиллари совет жамиятини демократик асосда янгилаш йўлига тарафдор эканликларини айтдилар. Кейинги кунларда мамлакатда рўй берган воқеалар сабабли партия вакиллари билан ўтказилган учрашувда сўзга чиққан КПСС Марказий Комитетининг котиби А. Дзасохов Марказий Комитет Котибияти авторитар тузум ўрнатишга уринишларга йўл қўйиш мумкин эмас, деб ҳисоблаётганини айтди. Унинг сўзларига қараганда, Котибият юзага келган вазиятни СССР Олий Кенгашида ёки мамлакат халқ депутатларининг Съездида зудлик билан таҳлил қилиш тарафдоридир.

Бундан ташқари, деди А. Дзасохов, Котибият Бош котиб М. С. Горбачев иштирокида КПСС Марказий Комитети Пленумини ўтказиш тарафдоридир. У Марказий Комитет Котибиятининг вакиллари тўнтаришга уриниш бошланган вақтданоқ Фавқулодда ҳолат давлат комитети билан алоқа боғлашга уринганини ва М. С. Горбачев билан учрашув ўтказилишини талаб қилдилар, деб таъкидлади. Фақат бугунгина уларнинг сарфлаган куч-ғайратлари юзага чиқди — Марказий Комитет Бош котибининг ўринбосари В. Ивашко Қримга учиб кетди.

А. Дзасохов КПСС вакиллари Россия парламентининг қўллаб-қувватлаш тўғрисидаги чақириқларига ва у тўнтаришга уринишлари тўғрисидаги саволга жавоб берар экан, Россия коммунистлари раҳбари В. Купцов республика раҳбарияти билан телефон орқали доимо алоқа қилиб турганини айтди.

Журналистлар билан учрашувда қатнашган КПСС Марказий Комитетининг котиби С. Калашников фавқулодда ҳолат давлат комитетига нисбатан «хунта» сингари сифатлашларни ишлатмаслик тўғрисида журналистларни огоҳлантирди. Унинг фикрига қараганда, бу мураккаб вазиятга баҳо беришда «қўпол хатога» йўл қўйилди. У, жумладан, шундай деди: юзага келган вазиятда «КПССга зарба бериш мақсадида бундай вазиятдан фойдаланишни мумкин бўлган кучлар топилди» (ТАСС мухбири).

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ МАЖЛИСИ

21 август куни Кремлда СССР Олий Кенгаши палаталарининг раислари И. Д. Лаптев билан Р. Н. Нишонов СССР Олий Кенгаши Раёсатининг мажлисини ўтказдилар.

СССР Конституциявий назорат комитетининг аъзолари иштирокида ўтган шу мажлисда Фавқулодда ҳолат давлат комитети (ФҲДК) деб аталган ташкилот тузилганлиги ва унинг номидан қарорлар эълон қилинганлиги муносабати билан мамлакатда вужудга келган вазият кўриб чиқилди. СССР Олий Кенгашининг Раиси А. И. Лукьянов СССР Президенти М. С. Горбачев билан учрашиш учун Қримга учиб кетганлиги маълум қилинди.

Муҳокама этилаётган масала юзасидан СССР Олий Кенгаши Раёсати қарор қабул қилди. Қарорда, жумладан, шундай дейилади:

СССР Президенти М. С. Горбачев ҳақиқатда ўзининг конституциявий вазифаларини ижро этишдан четлаштириб қўйилганлиги ва бу вазифалар СССР вице-президентига олиб берилганлиги қонунга хилоф деб ҳисоблансин.

СССР Олий Кенгашининг навбатдаги сессияси муҳокамасига СССР Конституциясини бузишда айбдор бўлган мансабдор шахсларни жавобгарликка тортиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун тергов комиссияси тузиш тўғрисида таклиф киритилсин.

СССР Олий Кенгашининг Раёсати 22 августда ўз ишини давом эттиради.

(ТАСС).

СССР ВА ҚОЗОҒИСТОН ПРЕЗИДЕНТЛАРИНИНГ СУҲБАТИ

Қозоғистон Президенти Н. А. Назарбоев 21 август кечаси республика телекўрсатуви орқали гапириб, бир неча дақиқа муқаддам телефон орқали М. С. Горбачев билан гаплашганини маълум қилди.

СССР Президенти шу кунлар мобайнида Қримдаги дачада бутунлай яккаланган ҳолда бўлганини Қозоғистон Президентига айтди. Ҳозирги вақтда унинг сиҳат-саломатлиги жойида. М. С. Горбачев мамлакатда вужудга келган вазиятни таърифлаб, уни «ўнгларнинг ҳарбий тўнтариши» деб атади. СССР Президенти қатъий, принципиал мавқеда турганликлари, СССРнинг қонуний сайланган давлат ҳокимиятига содиқликлари учун барча қозоғистонликларга, шахсан Н. А. Назарбоевга астойдил миннатдорчилик изҳор этди.

М. С. Горбачев шу пайтда унинг қабулхонасида Фавқулодда ҳолат давлат комитети деб аталган ташкилотнинг аъзолари — Бакланов, Крючков, Тизяков, Язовлар ва алоҳида суҳбатни кутаётган А. И. Лукьянов, В. А. Ивашко турганликларини хабар қилди. СССР Президенти улардан ҳар бирининг ўтган даврдаги хатти-ҳаракатларини таърифлаб беришини сўради.

Телекўрсатув орқали ошиғич сўзлаган нутқида Қозоғистон ССР Президенти шу тариқа хатарли давр ниҳоясига етаётганини таъкидлади. Келгусида барча қозоғистонликлар мамлакатни ва республикани янгилаш юзасидан белгиланган режаларни амалга ошириш соҳасида катта ва қийин ишларни қилишлари керак.

В. АКИМОВ,
КазТАГ—ТАСС мухбири.

СССР КОНСТИТУЦИЯВИЙ НАЗОРАТ КОМИТЕТИНИНГ ҚАРОРИ

СССР вице-президентининг ССР Иттифоқи Президенти вазифаларини ижро этишга киришганлиги тўғрисидаги, СССРнинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат эълон қилиш ҳақидаги, СССРда фавқулодда ҳолат давлат комитети тузилганлиги тўғрисидаги, шу комитетнинг ваколатлари ҳақидаги ҳужжатларнинг, шунингдек, мазкур комитет чиқарган ҳужжатларнинг СССР Конституциясига ва СССР қонунларига мувофиқлиги ёки мувофиқ эмаслиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқишга қабул этиш ҳақида.

СССР Конституциявий назорат комитети СССР вице-президенти Г. И. Янаевнинг СССР Президенти вазифаларини ижро этишга киришганлиги тўғрисидаги 1991 йил 18 август Фармони билан, шу куни қабул этилган ва СССРнинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий этилганлиги, фавқулодда ҳолат давлат комитети тузилганлиги ва унга ССР Иттифоқи бутун территориясидаги барча ҳокимият ва бошқарув идоралари, мансабдор шахслар ва фуқаролар учун мажбурий бўлган қарорлар чиқариш ҳуқуқи берилганлиги маълум қилинган «Совет раҳбариятининг баёноти» билан, шунингдек СССРда фавқулодда ҳолат давлат комитети қабул этган қарорлар билан танишиб чиқиб, қуйидагиларни таъкидлайди: Мазкур ҳужжатлар СССР конституциявий тузумига ва, жумладан СССР Конституциясининг 2, 4, 6, 7, 91, 108, 113-моддаларида, 127/3 моддасининг 15-бандида, 127/6 ва 127/7-моддаларида кўзда тутилган СССРда давлат ҳокимиятини амалга ошириш тартибига, шунингдек, СССР фуқароларининг асосий ҳуқуқлари ва эркинликларига бевосита таалуқлидир. Бу эса СССР Конституциясининг 127-моддасига ва СССРда конституциявий назорат тўғрисидаги қонунга мувофиқ давлат идоралари ва жамоат ташкилотларининг ҳужжатлари СССР Конституциясига мувофиқлигини таъминлаши лозим бўлган СССР Конституциявий назорат комитетининг зиммасига фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳамда совет жамиятининг демократик негизларини қўриқлаш, мазкур ҳужжатларни ҳуқуқий жиҳатдан таҳлил этиш мажбуриятини юклайди.

СССР Конституциявий назорат комитети **қарор қилади:**

1. СССР Президенти ваколатларини СССР вице-президентига ўтказиш тўғрисида, СССРнинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий қилиш тўғрисида, СССРда фавқулодда ҳолат давлат комитетини тузиш тўғрисида, шу комитетнинг ваколатлари ҳақида 1991 йил 18 августда чиқарилган ҳужжатларни, шунингдек мазкур комитет чиқарган ҳужжатларни ўз ташаббуси билан кўриб чиқиш учун қабул қилсин.

2. Мамлакатда вужудга келган вазиятнинг фавқулодда тусини ҳисобга олиб, бу масала жуда қисқа муддатларда кўриб чиқиш зарур, деб ҳисоблансин.

СССР Конституциявий назорат комитетининг раиси
С. АЛЕКСЕЕВ.

ҚОНУНИЙ ҲОКИМИЯТНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАБ

Биз ўзимизни собиқ деб ҳисобламаймиз, деди СССР Президентининг ёрдамчиси В. Игнатенко 21 август куни Москвада журналистлар билан учрашувда.

СССР илмий-саноат уюшмасининг президенти, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР халқ депутати А. Вольский журналистлар ҳузурида баёнот берди.

19 августга ўтар кечаси М. С. Горбачев зўравонлик билан ҳокимиятдан четлаштирилган эди, деб таъкидлади у. Бир гуруҳ шахслар давлат бошлиғини ҳақиқатда яккалаб қўйиб, ундан фавқулодда ҳолат жорий этиш тўғрисидаги Фармонни имзолашни талаб қилдилар. СССР Президенти бундай қилишдан бош тортди.

Гўё М. С. Горбачев бетоб ва иш қобилятини йўқотган, деган гапни А. Вольский уйдирма деб атади ва буни 18 август, якшанба куни тушдан кейин ўзининг М. С. Горбачев билан телефон орқали суҳбатлашганлиги асосида исботлаб берди. СССР Президенти унинг дала ҳовлисига оддий шаҳар телефони орқали сим қоққан. Суҳбат чоғида Михаил Сергеевич эски бодини ҳисобга олмаганда, ўзини яхши ҳис қилаётганини айтган. «ФҲДКнинг кўпгина аъзолари бундан кўра жиддийроқ касал эканликларини биламан», деди А. Вольский. Мен СССР Президентини қатъиятсизликда, изчил эмасликда, кадрлар танлашда қўпол хатоларга йўл қўйишда неча марталаб танқид қилганман, деб таъкидлади у. Рўй берган бу ҳодисани у М. С. Горбачевнинг кадр танлашдаги хатоларидан бирининг далили, деб таърифлади. «Муаммоларни ҳал қилиш керак, аммо танклар ёрдамида эмас! Зўравонлик руҳидаги ислоҳотлар ҳеч бир яхшилик келтирмайди. Бундай хатти-ҳаракатлар мамлакатни фуқаролар уруши ёқасига олиб бориб қўяди».

Шу гапларга биноан М. С. Горбачевнинг хавфсизлиги ва соғлиғи учун бутун масъулият ФҲДК аъзолари зиммасига тушади, деган фикр билдирилди.

СССР халқ депутати сифатида ва халқ депутатларининг илмий-саноат гуруҳи номидан А. Вольский СССР халқ депутатларининг фавқулодда Съездини дарҳол чақиришни талаб қилди ва унда М. С. Горбачев, албатта, нутқ сўзлаши кераклигини айтди.

У Хавфсизлик Кенгаши аъзоларини СССР Конституцияси томонидан ўз зиммаларига юкланган вазифаларни бажаришга ва танглликни бартараф этиб, қонуний ҳокимиятни тиклаш йўлидаги ҳаракатларни мувофиқлаштириш учун зарур масъулиятни ўз зиммаларига олишга чақирди.

КПСС Марказий Комитети шаънига тўнтаришнинг ғайриконституциявий тусда эканлигини қоралаш, партияни ҳар қандай шубҳа-гумондан халос этиш талаби айтилди.

Е. Примаков, В. Бакатин ва А. Вольский республикаларнинг раҳбарларига мурожаат этиб, М. С. Горбачев иштирокида дарҳол Федерация Кенгашининг шошилинч мажлисини ўтказишни таклиф қилдилар. Улар ФҲДКни бундан буён қон тўкилишига асло йўл қўймасликка, фуқароларча мардлик кўрсатиб, ўзларини ўзлари тарқатиб юборишга ва ҳокимиятни зудлик билан мамлакат Президентига қайтариб беришга чақирдилар.

Хавфсизлик Кенгашининг аъзоси Е. Примаков А. Вольскийнинг фикрига қўшилиб, ФҲДК қатнашчиларининг СССР Президентини яккалаб қўйиш ва ҳокимиятни ўз қўлларига олишга уриниши очиқдан-очиқ ғайриқонуний, ғайриконституциявий тусда эканини таъкидлади. Яна бир неча соатдан кейин И. Силаев, А. Руцкий, В. Бакатин ва Н. Столяров билан бирга Москвадан М. С. Горбачев билан учрашиш учун Қримга жўнаб кетамиз, деди у. «Президентни 18 августгача қандай соғлом бўлса, шундай ҳолда кўришдан умидвормиз».

Е. Примаков яна айтдики, мен Г. Янаев билан учрашган вақтимда у, Армияни Москва ва СССРнинг бошқа шаҳарлари кўчаларидан олиб чиқиб кетиш ҳақида қарор қабул қилинди, деб мени ишонтирмоқчи бўлди. Бироқ воқеаларни конституциявий изга қайтариш учун ҳали кўп иш қилиниши керак.

Биз икки кундан бери М. Горбачев билан учрашишни талаб қилиб келаяпмиз, деди Хавфсизлик Кенгашининг аъзоси В. Бакатин. Ҳозирги шароитда СССР Олий Советининг аъзоларини «гап-сўзларга учмай, фавқулодда ҳолатни бекор қилиш» кераклигига ишонтириш муҳимдир, деди у. Шу билан бирга у, қон тўкилишига йўл қўймай конституциявий меъёрларни тиклаш учун курашиш зарур, деб таъкидлади.

Қримда М. Горбачев билан ёнма-ён дам олган СССР Президентининг ёрдамчиси Г. Шахназаров ўтган якшанба куни Горбачевни соғ-саломат кўрганини тасдиқлади. 18 август соат 16.00 да телефон орқали гаплашганимда Президент Иттифоқ Шартномасини имзолаш маросимида қатнашиш учун Москвага учиб боришга тайёрлигини билдирди, деди у. Шундан кейин орадаги алоқа узилди.

А. Вольский журналистларнинг саволларига жавоб қайтариб, гўё М. Горбачев тайёрланаётган тўнтаришдан аввалдан хабардор эди, деб зўр бериб тарқатилаётган миш-мишларни рад қилди. Президентнинг олдига қатъий талаб қўйилди. Бу талабни у қабул қилмади, деди А. Вольский.

Тўнтариш хавфи ўтиб кетди, деб ҳисоблай олмаймиз, журналистлар билан учрашув мана шундай ташвишли оҳангда тугади.

Т. ЗАМЯТИНА,
В. ЕГОРОВ,
ТАСС мухбирлари.

МАМЛАКАТДАГИ АҲВОЛ ТЎҒРИСИДА

СССР Бош вазирининг биринчи ўринбосари В. И. Шчербаков 21 август куни кечқурун совет ва чет эл журналистларига мамлакатдаги аҳвол тўғрисида ахборот берди. У ҳозиргина Вазирлар Маҳкамаси Раёсатининг мажлиси тугаганини айтиб, ҳукумат Баёнотини ўқиб эшиттирди.

СССР Вазирлар Маҳкамаси, дейилади Баёнотда, СССР Конституциясига, мамлакат қонунларига ҳамма вақт амал қилиб келди ва амал қилади, СССР Президенти М. С. Горбачев билан СССР Олий Кенгашининг кўрсатмаларини тўла бажаради. У ҳозирги мураккаб шароитда Вазирлар Маҳкамаси Конституцияга қатъий амал қилган ҳолда хўжаликда бош-бошдоқликка, иқтисодиётда таназзулга йўл қўймаслик учун барча зарур чораларни кўришни ўзининг асосий вазифаси, деб билади.

Ҳукумат бошлиғининг биринчи ўринбосари сиёсий ислоҳотлар йўлига амал қилиш Маҳкаманинг стратегик йўли эканини тасдиқлади. Маҳкама республикаларнинг раҳбариятлари, барча меҳнат жамоалари билан амалий ҳамкорлик қилишга умид боғлайди. Мамлакат ҳукумати барча меҳнаткашларга мурожаат этиб, улардан сиёсий масалалар совет қонунлари асосида ҳал этилиши лозимлигидан келиб чиқиб, экстремизм йўлига ўтмасликни илтимос қилди.

У шунингдек, чамаси ярим соат аввал М. С. Горбачев билан телефон орқали суҳбатлашганини ҳам айтди. Бош вазир биринчи ўринбосари журналистлар саволларига жавоб берар экан, М. С. Горбачев ишга шай турганини ва яқин кунларда, эҳтимол, бир неча соат ичида конституциявий тартиб тўла тикланишидан журналистларни хабардор қилишни сўраганини айтди.

В. И. Шчербаков таназзул кунларида Маҳкама қандай ишлагани тўғрисида батафсил гапириб берди. У, жумладан, Бош вазир В. С. Павловга СССР Президенти ўз фаолиятини давом эттириши мумкин эмаслиги тўғрисида ёлғон хабар берилганлигини маълум қилди. В. И. Шчербаковнинг сўзларига қараганда, Маҳкама бошлиғи, Фавқулодда ҳолат давлат комитети деб аталмиш комитет мажлисларида бирор марта ҳам қатнашмаган. Касаллиги сабабли Бош вазир сиёсий фаолият ва Маҳкама иши билан амалда шуғуллана олмаган.

Бош вазир ўринбосари ҳозир совет иқтисодиёти олдида турган ўта мураккаб хўжалик масалаларига алоҳида эътибор берди.

(ТАСС мухбири).

ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИДА ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН СУҲБАТ

Совет Иттифоқининг ташқи сиёсий йўли ўзгармайди, яъни СССР Президенти томонидан белгилаб берилган ва СССР Олий Кенгашининг энг муҳим қарорларида кўрсатилганидек бўлади. СССР ташқи ишлар вазири А. Бессмертних 21 август куни Ташқи ишлар вазирлигининг матбуот конференциясида журналистлар билан бўлган суҳбатда шу ҳақда гапирди. Дипломатия идораси ишда фақат Совет Иттифоқининг конституциявий идоралари кўрсатмаларига амал қилади ва ўзининг хизмат бурчига биноан иш тутиб, Иттифоқнинг ташқи сиёсатини амалга оширади.

СССР ташқи сиёсатда эришилган натижаларни эҳтиёт қилиб асрашга, имзоланган барча шартномалар ва битимларни қатъият билан бажаришга, ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик натижаларини кўпайтиришга азму қарор берган. Чет элларда Совет Иттифоқи билан бундан буёнги муносабатлар хусусида турли-туман фикр-мулоҳазалар, баъзан эса қарорлар ҳам пайдо бўлганлиги сабабли шу ҳақда гапириш зарур бўлиб қолди, деди вазир.

Президент М. С. Горбачев томонидан тайинланган ва СССР Олий Кенгаши томонидан тасдиқланган ташқи ишлар вазири сифатида мен СССРнинг миллий манфаатларига ва унинг хавфсизлигига энг яхши тарзда мос келадиган янгича тафаккур сиёсатини ўтказавераман, деди А. Бессмертних. Дунёда шу қадар кўп куч-ғайратлар билан вужудга келтирилган янги муҳитни ардоқлаб сақлаш учун ҳамма ишлар қилинади. СССР тузилган барча шартномалар ва битимларни бундан буён ҳам бажараверш ниятида эканини билдиради ва бошқа давлатлар ҳам шундай қиладилар, деган фикрга асосланади.

Мен СССРдаги ислоҳотлар ва демократик ривожланиш муқаррарлигига, мамлакатда амалга оширилаётган барча ислоҳотлар ва аввало Иттифоқ Президентлиги тикланишига аминман. Бу жараён ҳозирнинг ўзидаёқ бошланди, чунки ёпиб қўйилган газеталарни чиқариш хусусидаги чеклашлар ҳозиргина бекор қилинди. Москвадаги комендантлик соати тугатилди, Мамлакат соғлом ақл-идрок ва соғлом сиёсат йўлига ўтмоқда, деди вазир.

У журналистларнинг саволларига жавоб қайтариб, ҳамма босқичларда ядро қуроли қатъий назорат қилиш топширилган идораларнинг назорати остида бўлиб келганини айтди. Вазир дипломатия соҳасидаги бутун кун тартиби ўзгаришсиз қолаверади деб ҳам таъкидлади.

В. РУНОВ,
ТАСС мухбири.

СССР ИЛМИЙ-САНОАТ УЮШМАСИДА

1. А. И. Тизяков ғайриконституциявий хатти-ҳаракатларда, жумладан ФҲДК деб аталган ташкилотни тузишда ва ҳақиқатда одамлар қурбон бўлишига олиб борган режимни жорий қилишда қатнашганлиги учун у СССР Илмий-саноат уюшмасининг вице-президенти лавозимидан олиб ташлансин ва уюшма таркибидан чиқарилсин.

2. СССР Саноат, қурилиш, транспорт ва алоқа давлат корхоналари ҳамда бирлашмалари уюшмасидан А. И. Тизяковнинг шу уюшма президенти лавозимида бўлиши ёки бўлмаслиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш сўралсин.

СССР Илмий-саноат уюшмаси бошқарувининг бюроси.

ФАВҚУЛОДДА ҲОЛАТ ДАВЛАТ КОМИТЕТИ АЪЗОЛАРИГА ҚАРШИ ЖИНОИЙ ИШ ҚЎЗҒАТИЛДИ

Давлат тўнтаришида қатнашган собиқ фавқулодда ҳолат давлат комитетининг аъзоларига қарши РСФСР прокуратураси жиноий иш қўзғатди, деб хабар қилди республика бош прокурори В. Г. Степанков 22 август куни Москвада ўтаётган РСФСР Олий Кенгашининг фавқулодда сессиясида. У жумладан бундай деди:

— Кеча, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари шанига айтилган танқидий гапларга қарамай, мен тактик нуқтаи назардан жавоб бера олмаган эдим. Кеча Россия прокуратураси жиноий иш қўзғатганди, лекин биз бу ҳақда гапирмадик. Фаросдан самолёт келиши биланоқ аэропортда Крючков ушланиб ҳибсга олинди ва ҳозир қамоқда ётибди. Бунга Россия бош прокурори рухсат берди. Бошқа самолётда учиб келган Язов билан Тизяков ҳам ҳибсга олиниб, қамоқхонага келтирилди. Ҳозир улар тергов қилинмоқда.

Собиқ вице-президенти Янаевнинг хонасида ўтказилган тинтув тугади. У Россия прокуратурасига олиб келинди, уни сўроқ қилишмоқда ва қамаш учун рухсат берилди. Бундан ташқари ҳозир бу комитетнинг бошқа аъзоси Бакланов ҳам тергов қилинмоқда, Пугони ҳибсга олиш операциясини тугатишнинг имкони бўлмади. Унинг уйига киришга ҳаракат қилинганида СССР ички ишлар вазири ўз жонига қасд қилди. Унинг хотини ҳам ўзини қаттиқ ярадор қилди ва оғир аҳволда касалхонага келтирилди.

Павлов касалхонада ётибди, Стародубцев Москвадан ташқарида юрибди. Уларни чақириб, тергов қилиш чораси кўрилади.

РСФСР прокуратураси терговни давом эттирмоқда. Унинг натижалари ошкор қилинади.

И. НОВИКОВ,
Н. СТЕПАНЧЕНКО,
РОСТАСС мухбирлари.

АВГУСТНИНГ УЧ КУНИ

Мамлакатимизда ўтган уч кун ичида рўй берган воқеаларга атрофлича баҳо бериш учун ҳали вақт эрта эканлиги кўриниб турибди. Чунки, бу воқеалар шу қадар тез ривожландики, киши ҳайрон қолади. Бироқ кейинги хабарлар таҳлили СССР Президенти М. С. Горбачевни ғайриконституциявий олиб ташлашга уриниш ва фавқулодда ҳолат режимини жорий этишга уриниш амалга ошмади, лекин воқеаларнинг бу қадар ривожланиш хавфи ҳали тугагани йўқ ва хотиржамликка берилиш учун асос ҳам йўқ, деб хулоса чиқариш имконини беради.

Ҳали кўпгина саволларга, энг аввало, содир бўлган ҳодисада ким айбдор, деган саволга жавоб бериш керак бўлади. Лекин қайта қуриш тарихида бу қадар бурилиш ясаган сабаблар ҳақида гапирадиган бўлсак, умуман манзара етарли даражада равшан кўринади. Кўп йиллар давомида тўпланиб қолган танглик ҳолатларини бартараф этаётган жамият дуч келган мураккаб муаммолар бор ва улар сақланиб қолмоқда. Бу бозор муносабатларига ўтиш даврида иқтисодиёт бошидан кечираётган ниҳоятда ўткир вазият, миллатлараро можаролар, сиёсий ва ижтимоий соҳада рўй бераётган хилма-хил жараёнлар, ижтимоий танглликнинг юқори даражада сақланиб қолаётганидир.

Мазкур муаммоларни демократик ривожланиш йўлида, сиёсатни марказлаштириш негизида ҳал этиш, аслида танглликни тугатишнинг бирдан-бир имкониятидир. Президент Горбачев ана шу йўлнинг доимий тарафдори бўлиб келди. Афсуски, сиёсий жабҳанинг ҳар икки томонидаги ўта радикаллар буни тушунмадилар ва назаримда, ҳалигача тушуна олмаяптилар. Бир-бири билан курашаётган икки томон вазиятни кескинлаштириб юборди. Уларнинг ҳар бири бир-бирининг нафсониятига тегди. Натижада томонларнинг бирида портлашга сабаб бўлган «қалтис масса» вужудга келди.

СССР Президентини ҳокимиятдан четлатишга уринишдан олдин рўй берган воқеалар ривожининг умумий кўриниши ана шундан иборат. Бу жиҳатдан 20 августдан амал қила бошлаши лозим бўлган Иттифоқ шартномасига ҳам «ўнгдан», ҳам «сўлдан» бўлган муносабат ёрқин мисол бўлди. Ғайриконституциявий ҳаракатлар бошлаш санаси ҳам бежиз танланмаган эди.

Шартнома жамиятимизда юзага келган янги сиёсий воқеликни, ҳозирча ҳали жуда мўрт бўлган тотувликни анча мустаҳкамлаган, Иттифоқимизнинг олға силжиши, иқтисодий ва сиёсий маконни кенгайтириш учун пойдевор яратган бўлур эди. Лекин бу ўз умрини ўтаб бўлган унитаризм орзулари билан видолашишни билдирарди. 19 августдаги воқеалар гарчи тўнтариш муаллифлари ҳамда унинг ижрочилари таназзулни бартараф этишдек яхши ниятга асосланган бўлишлари истисно этилмаса ҳам, мозийга чекинаётган ҳокимият тизимини ҳарбий куч ёрдамида қутқариб қолишга интилиш бўлди.

Хўш, мамлакатимиз ривожланишининг ўзига хос хусусиятини ўзгартишга уриниш нима сабабдан муваффақият қозонмади? Бунда СССР ва иттифоқдош республикалар халқ депутатларининг қатъий мавқеи, РСФСР раҳбариятининг саъи-ҳаракатлари ҳамда демократия ғалабаларини ҳимоя қилишга отланган минглаб кишиларнинг қўллаб-қувватлаши катта аҳамиятга эга бўлди, албатта. Бироқ қайта қуриш йилларида жамиятнинг ўзи жиддий тарзда ўзгаргани асосий омил бўлиб кўринмоқда. Ана шу сифат ўзгаришлари фавқулодда ҳолат уруғлари униб чиқишига йўл қўймайди, тарих ғилдиракларини орқага сурмоқчи бўлганларнинг тазйиқига чидаш бериб, уларнинг йўлига ғов ташлайди. Ўз-ўзидан маълумки, янгиланиш йўлида бизни турли-туман кутилмаган ҳодисалар таъқиб этмаслигига кафолат йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Лекин ўтган уч кундаги воқеалар муайян тарздаги умидворлик учун асос беради.

Яқин кунлар ичида нималар қилиниши керак? Энг аввало, қонуний давлат бошлиғи — СССР Президенти М. С. Горбачевнинг конституциявий вазифаларини тўла ҳажмда тиклаш зарур. Мамлакат Қуролли Кучларига Олий бош қўмондонлик қилиш ҳуқуқи унга ва фақат унга тегишлидир. Фақат у СССР Конституцияси ўзига берган ваколатлар доирасида ҳокимиятга тўла-тўкис раҳбарлик қилиши мумкин ва шундай қилиши лозим. Бошқа ҳеч ким бундай қилолмайди. Менинг назаримда, масаланинг яна бир муҳим жиҳати бор: «соғайиш», фавқулодда ҳолат тартибининг оғир оқибатларидан чиқиш жараёнида баъзиларнинг экстремизми бошқа жабҳадаги ўта радикализм билан алмашмаслиги учун эҳтиросларнинг устун келишига йўл қўймаслик керак. Август ойидаги таназзул кунларининг сабоғи бизга қаттиқ огоҳлантириш бўлмоғи зарур.

Бу борада Ғарбнинг тутган йўли алоҳида мавзудир. Жаҳон ҳамжамияти фавқулодда ҳолат жорий этилишига амалда якдиллик билан салбий муносабат билдирди. Эндигина йўлга тушаётган амалий ҳамкорликни тўхтатиб қўйиш юзасидан аниқ чора-тадбирлар ҳам кўрила бошланди. Айни вақтда ислоҳотларни амалга оширишда Горбачевга ёрдам беришга шошилмаган кишилар рўй берган воқеалар учун айбни қисман бўлсада ўз зиммасига олишга бирор асос бор ёки йўқлиги устида ўйламаслик мумкин эмас. Ғарб мамлакатларида қўшимча «қуролланиш» борасида кўрилган баъзи тадбирлар консерватив кучлар фойдаланиши ва уларнинг СССР Президентига тазйиқ ўтказиши учун йўл очиб бермадими, ахир? Юз берган таназзулни бартараф этишнинг энг яхши усули Совет Иттифоқидаги демократик ислоҳотларни Ғарб мамлакатлари фақат маънавий жиҳатдан қўллашигина эмас, айни вақтда ўзаро фойдали моддий ёрдам кўрсатишини, қурол-яроғлар миқдорини камайтириш учун келишган ҳолда ҳаракат қилишни янада кучайтиришдан ҳам иборат. Бунда август ойидаги уч кун ичида чиқарилган сабоқ жиддий таҳлил ҳамда амалий хулосалар чиқариш учун асос бўлмоғи лозим.

Сергей КОЛЕСНИКОВ,
ТАСС сиёсий шарҳловчиси.

• ЁДНОМА

ҲАҚИҚАТ ФАРЗАНДИ

Йиллар ўтган сайин яқин ва узоқ тарихий ўтмишимизни, эришган ютуқларимиз ва йўл қўйган хатоларимиз сабабларини англашга қизиқиш кучайиб бормоқда. Хусусан, йигирманчи-ўттизинчи йилларда демократия ниҳолининг куртак отар-отмасдан қатағон ўчоғида ёндирилиб, кул қилинганлиги, ҳурфикрликка бўғот солинганлиги ва унинг даҳшатли оқибатлари жамоатчиликнинг диққат марказида турибди. Ўзбек халқи ўша машъум йиллари Абдулла Қодирий, Фитрат, Чўлпон, Боту сингари асл фарзандларидан жудо бўлди. Уларнинг зиддиятларга тўла фожиали ҳаёти ва ижоди ҳануз етарли даражада чуқур ўрганилмаган. Адабиёт мухлислари, муштарийлар эса, бу унутилмас сиймолар тўғрисида кўпроқ билишни истайдилар. Ана шундай қизиқишларни ҳисобга олган жамоатчи мухбиримиз яқинда Ботунинг қизи, медицина фанлари доктори, профессор Наима МАҲМУДОВА билан суҳбатлашди.

— Наима Маҳмудовна, отангиз Маҳмуд Ҳодиев — Ботунинг ижоди тўғрисида тадқиқотчилар турли-туман, ҳатто бир-бирини инкор қиладиган даражада зиддиятли фикрлар билдиришган. Олдинги давр танқидчилари Боту пессимист, миллатчи, совет воқелигидан норозилик руҳида шеърлар битган дейишса, замондош мунаққидларимиз уни халқининг тақдири учун жон куйдирган, моддий-маънавий камолоти йўлида фидойилик қилган шоир сифатида баҳоламоқдалар. Сиз бу ҳақда қандай фикрдасиз?

— Яхши биласиз, мен шоир ижодини чуқур таҳлил қиладиган ёки баҳолай оладиган адабиёт мутахассиси эмасман, Ботунинг фарзандиман, холос. Шу боисдан бир ўқувчи сифатидаги фикрим, эҳтимол, илмий бўлмаслиги мумкин.

Ҳарқалай, Боту миллатчилик, тушкинлик руҳида шеърлар ёзди, деган гап ҳақиқатдан йироқ. Айни шундай қарашлар сабабли Боту халқ душмани сифатида йўқ қилингани етмагандай, бу яқин-яқингача унинг фарзандлари, яқинлари бўйнига тавқи лаънат бўлиб осилиб, умримизни заҳарлаб келди. Мен отамнинг шеърларини ёшлигимдан қайта-қайта ўқиганман, кўплари ёд бўлиб кетган. Унинг севгига бағишланган шеърлари бўлмасин, ҳаёт ҳақида мушоҳада юритувчи фалсафий асарлари бўлмасин, ўқувчини юксакликка чорлайди, қалбингизни нурга тўлдиради. Ботунинг ҳамма шеърлари бадиий жиҳатдан юксак, деган фикрдан йироқман, албатта. Қалбни тўлқинлантирмайдиган, баёнчилик, қуруқ чақириқ руҳидаги сатрлар ҳам йўқ эмас.

Отамнинг ижоди тўғрисида фикр билдирган адабиётшуносларга келсак, уларнинг кўпчилигидан мамнунман. Иззат Султон, Маҳмудали Юнусов сингари кекса адабиётшунослар, айрим бир ёқлама фикрлардан қатъи назар, Боту ҳақида бирор ижобий сўз айтиш мушкул бўлган бир вазиятда яхши фикрлар билдирдилар. Кейинги даврга келиб, Боту ижодига холис, тўғри баҳо берилган ишлар пайдо бўлди. Озод Шарафиддинов, Норбой Худойберганов, Салоҳиддин Мамажонов ва бошқалар (номларини унутган бўлсам — кечирсинлар) томонидан айтилган яхши фикрлар кўпчиликка маълум.

Бироқ холисанилло айтадиган бўлсак, Боту ҳаёти ва ижоди ҳали атрофлича ўрганилгани ва у тўла маънода ижтимоий эътирофини топгани йўқ. Боту маориф, маданият, адабиётимизнинг оташин тарғиботчиси, давлат арбоби бўлган. Бироқ ҳозиргача у яшаб, ижод қилган жойлардан бирор ерга ёдгорлик тугул ёдгорлик лавҳаси ҳам ўрнатилмади, мактаб ёки майдонга номи қўйилгани йўқ. Бу ишларни балки келгуси авлод амалга оширар...

Дилда шундай армон билан юрганимизда «Боту ўзбек зиёлиларини «сотган», деган гап чиқиб қолди. Бу фикр ҳақиқатга зиддир. Биринчидан, бутун умрини, билимини, онгли фаолиятини замонавий ўзбек зиёлилари зумрадини вужудга келтиришга бағишлаган бир инсоннинг ўзи экиб, кўкартирган ниҳолга болта уришига ишониш мумкин эмас. Боту замондошларининг, унинг ёрдамидан баҳраманд бўлган ва бугунги кунда ўзбек халқининг кўзга кўринган арбоби бўлиб етишган қатор зиёлиларимизнинг гувоҳликлари ҳам бунинг далилидир.

Масаланинг иккинчи томони шундаки, ўша вақтда юқорига оммани айтган йўлга юргизиш, фикр яккаҳокимлигини барпо этиш учун халқнинг онгли, ўз фикрига эга бўлган, фаол қатламини йўқ қилишнинг пухта ўйланган тизими лозим бўлиб қолган ва жазо машинаси жаллодлари томонидан турли-туман «иш»лар тўқиб чиқарилган. Олдиндан тайёрлаб қўйилган сохта ҳужжатларни қандай «усул»лар билан имзолатишгани бугунги кунда ҳаммага маълум. Эндиликда бу ҳужжатларни Боту шахсан имзолаганми ёки имзоламаганми — буни исботлаш қийин. Зеро, баёномалардаги Боту имзолари бир-бирига ўхшамаслиги ҳақида маълумотлар бор. Ўша сохта ҳужжатларга фақат Боту эмас, балки бошқа биров ҳам имзо чекиши мумкин эди. Чек Ботуга тушганлигининг боиси, менимча шундаки, у ўша вақтда ёш бўлишига қарамай машҳур шоир, давлат арбоби сифатида довруқ қозонган, халқ орасида обрў-эътибори баланд бўлган. Бундай одамни миллатчилик ҳаракатининг йўлбошчиларидан бири сифатида йўқ қилиш марказга ҳам, жумҳуриятдаги ҳасад ичини кемирган дўстинодонларга ҳам маъқул тушган.

— Қамоқдалиги вақтида Ботуга бошқа маҳбусларга нисбатан бироз имтиёзли шароит яратиб берилган, деган гапга ишониб бўладими?

— Ҳеч қачон, бу ғирт уйдирма, бўҳтон. Шоирни 18 ой мобайнида бир кишилик камерага қамаб, руҳини синдиришга ҳаракат қилишгани, қамоққача соғлом ижодкор кейинги даврда қон туплагани, тутқаноқ касаллигига мубтало бўлгани негадир «тадқиқотчи»нинг эътиборидан четда қолган. Боту қамоқда шеърлар ва айрим насрий асарлар битгани рост. Бироқ бу шеърлар одатдаги ёзув қоғозига ёки дафтарга эмас, балки қоғоз қутилардан юлиб олинган малла-ранг қоғозга битилган. Буни ижод учун имконият яратиб бериш деб баҳолаб бўлмаса керак, ахир!

Хўш, отам ҳақиқатан ҳам жазо машинасига «холис хизмат» қилган экан, у ҳолда нега уни озод қилиш ўрнига бир куннинг ўзидаёқ суд қилиб, ўша заҳоти отиб ташлашган? Хуллас, бу мураккаб давр воқеа-ҳодисаларини баҳолашга фактларни атрофлича текшириб, замонани, вазиятни ҳисобга олган ҳолда, ҳаққоният асосида ёндошмоқ лозим.

— Шоирнинг қачон вафот этганлиги масаласида шу чоққача аниқ бир фикр йўқ. Баъзи тадқиқотчилар 1940 йил десалар, бошқалар 1938 ёки 1939 йилни кўрсатишади.

— Отам вафот этган эмас. У СССР Олий суди Ҳарбий коллегияси томонидан 1938 йил 9 май куни суд қилиниб, «аксилинқилобий фаолияти учун» отишга ҳукм қилинган ва ҳукм ўша куниёқ ижро этилган.

— Боту «халқ душмани» сифатида йўқ қилингач, тортган азоб-уқубатларингиз, машаққатларингиз ўзи бир тарих...

— Ундай кунлар ҳеч кимнинг бошига тушмасин. 1930 йили отам қамалиши билан таъқиблар бошланди. Ота бола, бола ота учун жавобгар эмас, деган гаплар шунчаки сафсата эди, холос. Отамнинг кўпгина дўстлари биздан юз ўгиришди. Садоқатлилари ҳам қўрқув ичида қолишди. Мактаб, маҳаллада «халқ душманининг «фарзанди» деб кўз очиришмасди, натижада уйга йиғлаб қайтардим. Бизни у мактабдан бу мактабга кўчиришарди. Амаким Сиддиқ Ҳодиев таъна-маломатларга, қийинчиликларга дош бериб, бизни тарбияладилар, вояга етказдилар, оёққа қўйдилар. Буни ҳеч қачон унутиш мумкин эмас.

1941 йили онамни 10 йилга қамадилар. Кўп ўтмай акам Эркли Ҳодиев уч йилга қамалди. Оиламизни Сибирга сургун қилиш ҳақида қарор чиқарилди. Вояга етмаганлигим туфайли фақат мен қамоқдан ва сургундан омон қолдим, холос. Кейинчалик зўр машаққатлар эвазига акам ҳам, мен ҳам медицина институтини муваффақиятли тамомладик. Яхши ўқиганим туфайли мени институтда олиб қолишмоқчи эди. Бироқ Соғлиқни сақлаш министрлигига «дўстларимиз»дан хат тушди ва «халқ душмани»нинг қизини пойтахтдан узоққа — Хивага ишга юборишди.

Саккиз йил Ургутда оддий врач бўлиб ишладим. Самарқанд санитария-эпидемиология станциясига бош врач қилиб тайинлашди. Беш йил ичида бу станция иши тилга тушди. Шундан кейин — 1963 йили Соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосарлигига кўтарилдим. 1971 йилдан касаба уюшмаси жумҳурият кенгашида ишладим, докторлик диссертациясини ҳимоя қилдим. Сўнгги давр ҳаётимдан норози эмасман.

— Наима Маҳмудовна, бу саволим ноўрин бўлса, маъзур тутасиз. Сиз гўё юксак лавозимларда ишлаб юрган вақтингизда, мавқеингиздан фойдаланиб, Ботуни оқлашга эришган эмишсиз...

— Бу ҳам пуч гап. Отамнинг оқланишига заррача таъсирим бўлган эмас. 1958 йилда Ургут районида оддий врач бўлиб ишлаб юрган кезларимда отам расман оқланди. Мен 1977 йилдагина Ўзбекистон касаба уюшмаси кенгашига раис бўлдим.

Қаерда, қандай шароитда бўлмасин, отамнинг ҳақ эканлигига ишониб яшадим. Ниҳоят, умидимиз рўёбга чиқди — у расман оқланди, ҳаёти ва ижоди тадқиқ этилмоқда. Илгари ундан юз ўгирган одамлар бугун хижолат. Бироқ уларга нисбатан бизда ҳеч қандай эътироз йўқ. Боту ўз даврининг, машъум замоннинг қурбони бўлган.

Энди ошкоралик туфайли халқдан пинҳона тутилган воқеа-ҳодисалар тобора ойдинлашмоқда, бугунги авлод уларни янгича назар билан ўз нигоҳидан ўтказмоқда, янгича баҳо бермоқда. Зеро, ҳақиқатни синдириб бўлмайди, бугунми-эртами у албатта юзага чиқади.

— Мазмунли суҳбатингиз учун раҳмат!

— Имкониятдан фойдаланиб, Ботуни билган, таниган, қўлида бирон-бир ҳужжат, материал, қўлёзма бўлган дўстларга мурожаат этиб, уларнинг аслини ёки нусхасини отам ҳақида тайёрланаётган китобда фойдаланиш учун бизга лутфан тақдим этишларини сўрайман.

**Суҳбатдош
Бобохон ШАРИПОВ.**

Йигирманчи йиллар. Оила даврасида. (Боту ўнгдан иккинчи қаторда).

Бу йигит ўз меҳнати самараларидан мамнун. Ражаб Эрназаров бошлиқ оилавий звено аъзолари 52 гектар майдондаги ғўзаларга меҳр билан ишлов беришмоқда. Жиззах вилоятининг Пахтакор районидаги А. Икромов номли давлат хўжалигида мўлжалдаги 19 центнер ўрнига 25 центнердан ҳосил етиштиришга аҳд қилган бу оилавий звенодан бошқалар намуна олмоқдалар.

СУРАТДА: звено механизатори Бегали Эрназаров.

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

ХУШХАБАРЛАР

УЗОҒИ ЯҚИН БЎЛДИ

Фарғона вилояти шаҳар ва қишлоқларида ёрдамчи хўжалик эгалари уюшмаси тузилганига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Аммо улар анча-мунча ишларни амалга ошириб улгурдилар.

Боғдод районидаги «Матқулобод» ёрдамчи хўжалик эгалари уюшмаси ташаббуси билан яқинда қишлоқ марказида янги деҳқон бозори ташкил этилди. Эндиликда қишлоқ меҳнат аҳли ўз томорқаларида етиштирилган мева-сабзавот маҳсулотлари, чорва ҳайвонларини сотиш учун узоқ шаҳарга ташиб овора бўлмайдилар.

Турли тайёрлов ташкилотлари, кооперативлар вакиллари бу ерда деҳқонлар келтирган маҳсулотларни ўзаро келишувга мувофиқ улгуржи тарзда сотиб оладилар.

Якка харидорлар учун чакана савдо ҳам мавжуд. Бозорда кунига 15—10 тонна маҳсулот сотиляпти. Энг муҳими бу усул ҳам тайёрлов ташкилотларига, ҳам деҳқонга қулайлик яратди.

●

ҒАМХЎРЛИК

Новвойлик сермашаққат касб. Шу боис унинг меҳнати юқори қадрланади. Қўқон нон комбинатида малакали новвойларни тарбиялаш, уларга ўз касбига меҳр уйғотиш борасида бир мунча ибратли ишлар амалга ошириляпти.

Яқинда корхонада ишчилар учун муҳим янгилик жорий этилди. Эндиликда комбинатда беш йил муқим ишлаган новвойга 500 сўм, ўн йил ишлаган новвойга эса 1000 сўм бир йўла ёрдам пули берилади. Шу комбинатда ўн йилдан ортиқ меҳнат қилган одамга эса бир ярим минг сўм ёрдам пули тақдим этилади. Нафақа олувчиларга энг камида 110 сўм пул тайинлашган. Ёш оилаларга комбинат маблағидан уй-жой қуриш, рўзғор ашёлари сотиб олиш учун фойда олинмайдиган қарз беріляпти. Ишчилар бу ғамхўрликдан мамнун бўлишяпти.

**А. ИБОДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.**

ПИЛЛА ҚОЛДИҒИДАН — ДОРИВОР МОЙ

Москвадаги «Биотехника» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси олимлари билан фаол ҳамкорлик қилаётган «Конверсия» концернининг Ўзбекистон «Турон» филиали ижодкорлари яна бир янгилик яратдилар.

Шу бирлашма лабораторияси бошлиғи, биология фанлари номзоди Светлана Ивановна Голенко ва бирлашма директори, академик Анатолий Михайлович Карповлар яратган «Прополос» қурилмаси ёрдамида пилла қайта ишлангач, сўнгги қолдиғи буғ ёрдамида гидролиз усулида қайта-қайта ишланиб, ундан «Экстратор» жиҳозлари ёрдамида биологик йўл билан доривор мой олинмоқда.

«Яникис» ассоциацияси раиси, иқтидорли мутахассис Николай Иванович Семёнов ва монтажчи-муҳандис Виктор Николаевич Сурковлар қурилмани ишга туширишда амалий ёрдам бердилар.

«Турон»нинг кичик корхонаси ҳисобланган «Ўрмончи» аъзоларидан икки киши бошқараётган бу қурилма ҳар куни 25-38 килограммдан мой ишлаб чиқаришга эришмоқда. Хом ашё етарли, чунки у, аввалари, чунончи аврли тўқималар, Уйчи ипак бошқармаси ва бошқа корхоналарда чиқинди сифатида ташлаб юборилар эди. Мана, энди ундан доривор «Бомбин» (лотинча қурт дегани) мойи олинаётирки, унинг Совет Иттифоқида ҳар килоси 150-200 сўмгача бўлиб, ундан дори-дармон ва косметика буюмлари ишлаб чиқаришда ишлатилади. Чет элда эса, Польшанинг «Может быть», Франциянинг энг қимматбаҳо ҳисобланган атрига ҳам оз миқдорда қўшилади. Шунинг учун унга Франция, Италия, Польша, Чехословакия ва бошқа 15 мамлакатдан харидорлар келишди ва валюта ҳисобида сотиб олиш учун шартномалар тузилмоқда.

Янги доривор мой вилоятимиз миллий даромадини бирмунча оширишга хизмат қилишига шак-шубҳа йўқ!

**Т. СУЛАЙМОНОВ,
«Совет Ўзбекистони» штатсиз мухбири.**

Ўзбекистон ССР Прокуратурасида

ҒАЛЛА:

ЭЛ МУЛКИГА КЎЗ ОЛАЙТИРМАНГ

Айни кунларда республикамизнинг ғаллакор хўжаликларида ўрим-йиғим давом этмоқда. Бу ишга астойдил киришган, уни тўғри ташкил этган хўжалик ва районларнинг ғаллакорлари режа ва мажбуриятларини аллақачон бажариб қўйишди. Зеро улар комбайнларни мавсумга яхши созлаганликлари, транспортлардан оқилона фойдаланганликлари туфайли шундай натижаларга эришдилар. Илғор хўжаликларда ғалла тайёрлаш ва давлатга топшириш, дон маҳсулотларини сақлаш бўйича ҳам кўпчиликка ибратли ишлар қилинаётир.

Бироқ муҳарририятимизга келаётган меҳнаткашларнинг мактубларида таъкидланганидек, айрим жойларда етиштирилган ҳосилни йиғиштириб олиш, давлатга сотиш ҳамда унинг сақланишини таъминлаш борасида бир қатор камчиликларга йўл қўйилмоқда. Майда ўғирликлар юз бераётир. Ғаллани ва сомонни талон-торож қилиш, исрофгарчилик сингари қонунбузарликлар содир қилиняпти. Шундай долзарб паллада ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг қонунбузарликларини фош этиш, эл-юрт мулкига кўз олайтираётганлар пайини қирқиш борасида қилаётган ишлари ҳақида Ўзбекистон ССР Прокурорининг биринчи ўринбосари Н. Н. НОРПЎЛАТОВ махсус мухбиримиз Ш. МИРҲАБИБОВга қуйидагиларни гапириб берди.

— Аввало шуни айтиш керакки, бу йил жумҳуриятимиз далаларида ғалладан мўл ҳосил етиштирилди, — дея сўз бошлади Нормейли Нортўраевич. — Бинобарин, мамлакатимизда ижтимоий-сиёсий вазият кескинлашиб, озиқ-овқат танқислиги юз бераётган ҳозирги шароитда доннинг аҳамияти ошаётганини таъкидлаш жоиздир. Шундай шароитда жумҳуриятимиз Президентининг «Республика қишлоқ аҳолисини овқат учун дон (буғдой) билан таъминлашга доир қўшимча чоралар тўғрисида»ги Фармони халққа ғамхўрликнинг яна бир ёрқин ифодаси бўлди. Республикамизда ғалла экиладиган майдонлар кенгайтирилди. Унинг ҳосилдорлигини тобора оширишга ҳаракат қилинаётир.

Фармонда кўзда тутилганидек, жамоа ва давлат хўжаликларида 1991 йилда етиштирилган буғдой ҳосилининг ортиқчасини ғалла ўрими учун натура ҳолида тўловга қўшимча равишда ҳар бир қишлоқ оиласига, жумладан пенсионерлар, врачлар, ўқитувчилар ва аҳолининг бошқа тоифалари оилаларига камида 100 килограммдан сотишга рухсат этилган.

— Бу ишнинг бажарилиши Ўзбекистон ССР Прокуратураси ходимлари томонидан назорат қилинаётган бўлса керак, албатта? Ғаллани ўриб-йиғиб олиш ва уни сақлашда йўл қўйилган камчиликларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш учун нималарга эътибор берилияпти?

— Республиканинг прокуратура органлари юқори ташкилотларнинг қарорлари асосида аҳолини нон, нон-булка маҳсулотлари билан таъминлаш юзасидан назоратни кучайтирдилар. Корхоналарда, деҳқончилик-саноат комплекси ташкилотларида ўрим-йиғим пайтида донни ташиш ва асрашда йўл қўйилаётган камчиликларни аниқлаб, уларни бартараф этиш йўлида бирмунча ишлар қилинмоқда.

Шу мақсадда ҳамма жойда ички ишлар бўлинмалари ҳамда тегишли вазирлик ва идораларни жалб қилган ҳолда текширишлар уюштирилди. Исрофгарчилик ва дон ўғирлашнинг олдини олиш мақсадида қатор вилоятларнинг ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари билан биргаликда тадбирлар ишлаб чиқилди.

Биздаги маълумотларга кўра, республика корхоналарида донни сақлаш билан боғлиқ ишлар кўнгилдагидек бажарилмоқда. Бироқ қонунчиликни бузиш, донни ўғирлаш, уни чет кишиларга сотиб юбориш ҳоллари ҳам учраб турибди.

Яқинда республика прокуратураси вакиллари Қашқадарё вилоятининг Чироқчи ва Муборак районларида бўлиб, 1991 йил ҳосилининг тақдири билан қизиқдилар. Текшириш жараёнида вилоятнинг юқорида кўрсатилган районларида ғаллани ўғирлаш ҳоллари аниқланди. Шу боис Чироқчи районида 5 августгача йиллик режанинг бор-йўғи 14,2 фоизи бажарилган, холос. Дон тайёрлашда Муборак, Китоб, Ульянов районлари ҳам орқада қолишмоқда. Умуман, вилоят бўйича шу давргача бор-йўғи 12782 тонна ёки йиллик режанинг 14,4 фоизи миқдорида дон тайёрланганлиги ачинарлидир. Дон тайёрлашдаги суръатнинг пастлиги маҳсулотнинг бузилишига, кўплаб миқдорда исроф бўлишига, шунингдек, уни ўғирлашларга йўл очиб берди. Масалан, Муборак районидаги 31-давлат хўжалигида агроучастка бригадири Б. Холниёзов минг килограмм арпани Омонов деган фуқарога сотган, Г. Қодировга ҳеч қандай ҳужжатсиз 400 килограмм арпани бериб юборган. Ўзи эса 700 килограмм донни ўзлаштирган. Жами 2100 килограмм овқат учун донни талон-торож қилган. Б. Холниёзовга нисбатан жиноий иш қўзғатилди.

Шу хўжаликнинг звено бошлиғи И. Чориевга нисбатан ҳам жиноий иш қўзғатилди. У минг килограмм буғдойни ўзлаштирган. Давлат хўжалиги директори И. Жумаев донни сақлашни таъминламаганлиги учун огоҳлантирилди.

Вилоятнинг Чироқчи районида ҳам майда ўғирликлар юз берди. Агар вилоят бўйича жами тўқсон марта ана шундай ҳол юз берган бўлса, шунинг 74 таси Чироқчи районига тўғри келади. Ана шу майда ўғирликларни фош қилиш, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ўтказган тадбирлар туфайли 21 тонна дон давлатга қайтарилди.

Бундан ташқари Чироқчи районида фақат дон эмас, озуқа ҳам талон-торож қилинмоқда. Масалан, М. Горький номли давлат хўжалиги ишчиси Қаҳҳоров бир тонна сомон ўғирлади. Ушбу факт бўйича унга нисбатан жамоатчилик таъсири кўрсатилди. Сомон эса хўжаликка қайтарилди. Райондаги Охунбобоев номли давлат хўжалигида кўп миқдордаги ғаллани ўғирлаганлиги учун А. Очилов ва Лапасовга нисбатан ҳам жиноий иш қўзғатилди.

Бундай ўғирлаш ҳоллари вилоятнинг бошқа районларида ҳам юз берди. Жумладан, Қамаши районидаги К. Маркс номли давлат хўжалигида комбайннинг ўзидан 1,7 тонна дон ўмарилди. Бу дон Н. Тўраевга 600 сўмга сотилди.

Умуман, вилоятда дон ўғирлаш фактлари бўйича саккизта жиноий иш қўзғатилди. Уларнинг бир қисми судларга жўнатилди. Шу ишлар бўйича 9,3 минг сўмлик 20 тонна дон хўжаликларга қайтарилди. Бундан ташқари ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ўғрилардан 80 тонна сомонни тортиб олиб, хўжаликларга қайтаришди.

Ёнғиннинг олдини олиш қоидаларини бузиш натижасида ҳам кўплаб дон исроф бўлаётир. Масалан, Ғузор районидаги «Рассвет» давлат хўжалигида эътиборсизлик оқибатида бир гектар майдондаги арпа ёниб кетди. Бундан 400 сўм зарар кўрилди. Ёнғиндан муҳофаза қилиш қоидаларининг бузиш Қарши районидаги Энгельс номли, «Ленин йўли», «Аврора» ва К. Маркс номли давлат хўжаликларида ҳам юз берди.

Вилоят прокуратура органлари донни исроф қилиш, уни ўғирлаш борасида йигирма нафар мансабдор шахсни огоҳлантирди.

— Шу ўринда савол туғилади: Бундай камчиликлар фақат Қашқадарё вилоятида содир бўляптими? Ахир бошқа вилоятларда ҳам дон етиштирилади-ку?

— Донни сақлаш ва уни давлатга топширишда бошқа вилоятларда ҳам камчиликларга йўл қўйилди. Ҳатто донни бошқа жумҳуриятларга олиб чиқиб кетиш ҳоллари ҳам аниқланди. Масалан, Самарқанд вилоятининг Булунғур районида Н. Турдиев 3500 килограмм донни Ғаллаорол районидаги К. Маркс номли давлат хўжалиги омбор мудири Х. Шодиевдан сотиб олиб, Тожикистонга олиб чиқиб кетаётганда ушланди. Юқорида номлари кўрсатиб ўтилган шахсларга нисбатан жиноий иш қўзғатилди. Тошкент вилоятининг Бекобод районида «Далварзин» давлат хўжалиги бригада бошлиғи М. Раҳмонов 1430 килограмм буғдойни ўғирлаб кетаётганда қўлга олинди.

Булардан ташқари, майда ўғирлик ҳоллари Самарқанд вилоятида 39 марта, Сирдарёда 20 бор қайд этилди.

Юқорида айтиб ўтганимдек, Президент Фармони бўйича доннинг ортиқчасинигина одамларга сотиш керак эди. Аммо шу талаб ҳам баъзи жойларда бажарилмаяпти. Ҳамма жойда давлат буюртмаси бажарилмай туриб, аҳолига дон сотилмоқда. Масалан, Қашқадарё вилоятида аҳолига 8,2 минг тонна дон сотилди. Ваҳолонки, вилоят хўжаликлари давлатга дон сотиш бўйича шартнома мажбуриятларини атиги 27 фоизга бажаришган, холос. Яккабоғ ва Қамаши районларида аҳолига ўртача 275 килограммдан дон сотилган. Ахир бу районларда давлат буюртмаси атиги 13,7 ва 32,7 фоизга бажарилган-ку. Китоб, Усмон Юсупов, Қарши районларида ҳам ана шундай ҳол юз берди.

Текширувлар натижасига кўра дон ўғирлаш бўйича республика ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари томонидан кейинги пайтда 13 та жиноий иш қўзғатилди. 82 киши маъмурий жавобгарликка тортилди. Қонунчиликни бузиш юзасидан тегишли органларга 14 та тавсиянома киритилди. Бу ҳақда партия-совет органлари хабардор қилинди.

Мавсум давомида кўпгина хўжаликлар ўрим-йиғимга пухта ҳозирлик кўрмаганлиги маълум бўлди. Улар ўрим-йиғим техникасини яхши созламаганликлари, ёнғиндан муҳофаза қилиш воситаларини тайёр ҳолга келтирмаганликлари туфайли кўплаб ҳосилни бой беришди. Масалан, Советобод районида 123 та дон ўриш комбайни бўлгани ҳолда унинг 19 таси ишга яроқсиз. Шу боис кунига 180-200 гектар майдондаги дон вақтида ўриб-янчиб олинмади. Жиззах вилоятида эса 619 комбайндан атиги 326 таси ишлатилди. 30 минг Жиззах, Фориш районларида техниканинг 50 фоизи таъмирталаблиги учун тўхтаб турди.

Қашқадарё вилоятида эса 140 минг тонна дон янчилгани ҳолда давлатга режадаги 35,5 минг тонна ўрнига 10,3 минг тонна ғалла сотилди. Самарқанд ва Сурхондарё вилоятларида ҳам ана шундай ҳол юз бермоқда.

Шуни таъкидлаб ўтиш керакки, ғаллани ўзлаштириб олиш, талон-торож қилиш бўйича маҳаллий ташкилотлар етарли иш олиб бормаяптилар. Бундай ҳол Шаҳрисабз, Нишон, Ульянов, Косон районларида кузатилди.

Айрим ҳолларда эса экин майдонларига чорва моллари кириб пайҳон қилиши натижасида каттагина зарар етди. Масалан, «Пачкамар» давлат хўжалигининг чўпони Х. Турсуновнинг бепарволиги туфайли зиғир экилган майдонга қўйлар подаси кириб, пайҳон қилди. Оқибатда хўжаликка 750 сўм зарар етди. Албатта, бу зарар Х. Турсуновдан ундириб олинди ва у маъмурий жавобгарликка тортилди.

Ғалла ўрим-йиғимида содир қилинаётган суиистеъмолликлар ва қонунбузарликларнинг асосий сабаби жойларда совет органлари, улар ижроия қўмиталарининг тегишли ташаббускорлик билан иш олиб бормаганликлари, хўжалик раҳбарларининг масъулиятсизлиги, назорат қилувчи ва ҳуқуқни муҳофаза этувчи органларнинг сусткашлигидадир.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон ССР Прокуратурасининг умумий назорат бошқармаси ва вилоят прокуратуралари вакиллари ғаллани давлатга топшириш ва уни сақлашни назорат қилиш юзасидан бир қанча тадбирларни амалга оширмоқдалар. Майда ўғирликлар қилиш, суиистеъмолчилик, қонунбузарлик билан шуғулланганлар жазосини оляпти. Лекин бу билан иш битмайди. Етиштирилган жами донни омборларга жойлаб олиш учун тезкорлик билан иш юритиш лозим. Бунинг учун одамлар онгини, эътиқодини ошириш зарур. Бинобарин, улар бугун омборга тўкилаётган дон эртага ўзларига ун, нон сифатида қайтиб келишини унутмасинлар. Шунинг учун ҳам аввал омборни тўлдиринг, кейин элга беринг!

Муштарий ХАБАРИ

МАҲАЛЛАДА ГУЗАР ОЧИЛДИ

Ҳакан қишлоқ Кенгаши ҳудудидаги Ҳакан қишлоғининг Ровот маҳалласида янги гузар очилди. Қишлоқда илгарилари ҳам гузар бор эди. У ер одамларнинг маданий ҳордиқ чиқариши, ҳар хил гурунглар ўтказишига хизмат қилар эди. Вақт ўтиши билан гузардаги чойхона, новвойхона, дўкон ҳамда бошқа хизмат нуқталари йўқ бўлиб кетди. Ана шу гузарни қайтадан тиклаш маҳалла олдида кўндаланг бўлиб қолди. Бу хайрли ишни бажариш, қурилишни маблағ билан таъминлашни Олтинкўл районидаги халқ истеъмоли моллари фабрикаси жамоаси ўз зиммасига олди. Бу ерда ошхона, новвойхона, чойхона, сартарошхона ва маҳалла қўмитасининг бинолари қад кўтарди. Бу гузарни барпо этишда маҳалла аҳли ҳам ўз улушини қўшди. Улар қурилишни тезлаштириш мақсадида бир неча бор ҳашар ўтказдилар. Вилоят ва район ташкилотлари ҳам моддий ва маънавий ёрдам кўрсатишди.

Ж. ТУРДИЕВ,
Андижон районидаги 2-ўрта мактаб директори, Ўзбекистон ССР халқ маорифи аълочиси.

ТАКЛИФИ

ДАВЛАТ РАМЗИ ҲАҚИДА

Рўзноманинг шу йил 14 май сонида эълон қилинган Ўзбекистон ССЖнинг Давлат рамзи (герби, байроғи) бўйича эксперт гуруҳининг таркиби эълон қилинганлиги мени ҳам ўйлантириб қўйди.

Ўзбек элининг бой табиати, улкан тоғлардан обҳаёт олиб келувчи Аму ва Сирдарёси бор. Пилласи ва довруғи дунёга кетган қоракўли, олтин бошоқ буғдойи, ширин-шакар мевалари, «оқ олтин»и бор. Шунинг учун жумҳуриятимиз байроғида ҳаёт рамзи бўлган яшил ва олтинранглар ҳам акс этса.

Р. ЭШОНҚУЛОВ,
Когон шаҳри. Меҳнат ва партия фахрийси.

ТАНҚИДИ

ВАЪДАБОЗЛИК ҚАЧОНГАЧА?

Қўшкўл қишлоғи Қамаши районидаги Фрунзе совхози ҳудудида жойлашган. Бу ерда на сартарошхона, ва новвойхона, на ҳаммом бор. Телевизор кўриш эса бу қишлоқ аҳолисига ҳали насиб этмаган. 98-автобаза раҳбарлари инсоф қилиб, Қамаши-Қўшкўл маршрути бўйлаб автобус қатновини йўлга қўйсалар узоғимиз яқин бўлур эди.

Гапираверсак қишлоғимизда ечимини кутаётган муаммолар жуда кўп. Бизнинг қишлоғимизга қайта қуриш шамоли қачон етиб келади, бу бизга номаълум.

Ш. ҲОДИЕВ.

Наманганлик ўттиз саккиз ёшлик уста Баҳодир Турсуновни вилоятдагина эмас, балки бутун Фарғона водийсида халқ амалий санъатининг таниқли намояндаси деб эътироф этишади. Ёғоч ўймакорлиги, ганчкорлик, турли миллий нақшлар ижод этишдек ҳайрли фаолият билан шуғулланиб келаётган устанинг жонкуярлиги туфайли жуда кўп клублар, маданият уйлари, санаторийлар, чойхоналар ўзининг жозибали безагига, чиройига эга бўлди. Баҳодир Турсунов халқ амалий санъатининг ажойиб анъаналарига меҳр қўйиб, уларни ўз ижодида мунтазам қўллагани туфайли ҳам шундай ютуқларга эришмоқда.

СУРАТДА: уста Баҳодир Турсуновни ўғли — П. Бенков номидаги санъат билим юрти талабаси Дилшод билан кўриб турибсиз.

Р. ШАГАЕВ олган сурат. (ЎзТАГ).

БОЛАЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

● 21 август куни Тошкентда бўлган кенгашда Соғлиқни сақлаш, Ижтимоий таъминот, Маданият, Халқ таълими, Савдо, Маданият, Молия вазирликлари, Ўзбекбирлашув, Солиқ назорати, Матбуот, Сайёҳлик, ва Спорт давлат комитетлари раҳбарлари олдида турган вазифалар кўриб чиқилди.

Кенгаш ишида Совет болалар жамғармаси республика бўлимининг, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг, республика ёзувчилар уюшмасининг, бошқа ташкилотлар ҳамда идораларнинг раҳбарлари ҳам қатнашдилар.

Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, болалар ўлимини камайтириш, етим болалар ҳамда ногиронлар аҳволи, болалар дам олишини уюштириш, мактаблар, болалар боғчалари ва ясилиларининг аҳволи, болаларни маданият ва санъат билан ошно қилиш, болалар нашрлари, рўзномалари ва ойномаларини чиқариш, болалар сайёҳлиги ва спортини ривожлантириш, болалар моллари, кийим-кечаклари билан таъминлашга доир муаммоларга катта эътибор берилди.

Кенгашда болалар муассасаларида таомлар сифатини яхшилашга, болалар баъзи моллари нархини пасайтиришга, республиканинг олий ўқув юртларида оилавий ётоқхоналар сонини кўпайтиришга, минтақа иқлимий шароитини ҳисобга олиб, сув ҳавзалари бўлган мактаблар ва боғчалар биноларини лойиҳалаштиришга доир фикрлар айтилди ҳамда таклифлар киритилди. Хўжаликларда экологик жиҳатдан тоза маҳсулотлар етиштириш ва биринчи навбатда болаларни ана шу маҳсулотлар билан таъминлаш ғояси илгари сурилди.

Вазирликлар ва идораларнинг раҳбарларига яқин вақт ичида ушбу муаммо юзасидан аниқ тадбирлар ишлаб чиқиш тўғрисида ахборот тайёрлаш ва уларни Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасига тақдим этиш таклиф қилинди.

Кенгашда Ўзбекистон ССР Президентининг маслаҳатчиси Б. Назаров сўзга чиқди.

(ЎзТАГ).

ПИРУ-БАДАВЛАТЛАР

ОИЛА ИБРАТИ

Бўстонлиқ районидаги Озодбоши қўрғонида Улуғ Ватан уруши фахрийси Маҳат Бекбоев истиқомат қилади. Саккиз фарзандни вояга етказган бу отахон номини ҳамқишлоқлари ҳурмат билан тилга олишади.

Фарзандларнинг бари турли касб эгалари ва ҳожатбарор кишилар. Оила бошлиғи эса маҳалла оқсоқолига айланган. Турмуш чорраҳаларида юз берувчи турли муаммолар, катта-кичик йиғин ва тўй-томошалар Маҳат отанинг маслаҳатисиз битмайди. Боиси, бу оила ибрати маҳалладошларини аҳанграбодек ўзига жалб этади. Пирубадавлатлик, ҳамқишлоқлари орасида иззат-ҳурмат топиш шунчалик бўлади-да.

А. МАННОПОВ.

ОДОБНОМА

МЎМИННИНГ ЙЎЛИ

— Институтга кирганимга саккиз йил бўлди. Бу йил битираманми десам имтиҳондан йиқилдим. Энди уйга...

Ёши йигирма бешлардан ошган, бир қарашда анча-мунча тегирмонлардан бутун ўтиб, кўзи пишган йигитнинг бу гапи купе (вагон бўлинмаси) дошларнинг диққатини тортди. Биров чой дамлаб келди. Яна биров сафар халтачасидан у-бу егуликлар олиб, қоғоз дастурхонга қўйди. Суҳбат бошланди.

— Исмим-Мўмин. Бобомуродов Мўмин, — деди бояги йигит оёқ остига тушган нон ушоғини дастурхонга олиб қўйиб. — Шўрчининг Киров деган колхозиданман. Тошкент транспорт инженерлари институтида ўқияпман.

— Таътил неча кун, — деб сўрайман ундан.

— «Дум» судраган талабага таътил чикора, — дейди Мўмин лабларини жиддий қимтиб. — Отамизга айтамиз. Иш шундоқ бўп қолди энди, йўл кўрсатинг, деймиз.

— Отангиз чўнтакларини бир ковласалар, йўлингиз очилиб кетар, — дейди шериклардан бири сирли кулиб.

—Отамизнинг чўнтакларини бемаврид ковлаб ўрганмаганмиз. Агар ковлаганимизда ҳалигача эшагимиз лойдан ўтиб кетган бўларди, — дейди Мўмин асабийлашганини яширмай.

— Унда отангиз нима йўл кўрсатишлари мумкин.

— Бултур Муқаддас опа Кўчарова (СССР Халқ депутати, Олтинсойдан) ёрдам берди, — дейди у соддадиллик билан. — Ўзи-ку, ўқишни йиғиштирмоқчи эдим (Нима қиламан йўлимда бировларни сарсон қилиб). Отамнинг сўзлари ўлмасин дедим. Бу гал ҳам бир маслаҳатга келармиз.

Давра бир пас жимиб қолди. Мўмин дастурхонни йиғиштирди. Ёнидаги дўстига икки қўл карта ўйнашни таклиф қилди. Радиони баландлатди. Ҳар қалай у «дум» судраб кетаётганидан унчалик ҳам хафа кўринмасди.

— Ўқишга қизиқиш йўқроғми, — деяман мен яна секин гап қўзғагандай бўлиб.

— Саводинг ғовлаб кетганми, деб тўғрисини айтаверинг, — дейди Мўмин бу гал самимий кулиб. — Математикадан ёмон эмасман. Бошқаларидан ҳам. Фақат бир фан суягимни сил қилди. «Организация управления железнодорожних строительств» дермикан. Рус тилида ёзилган. Ёстиқдай китоб. Ўқийман. Тушунаман. Фақат рус тилида гапириб беролмайман. Бу китобни Зокиров деган домла ўргатади. Шу сафар имтиҳонга «шпаргалка» олиб кирдим. Зокиров буни сезиб қолди. Энди ёнимдан узоқлашмайди-да. Ростини айтдим, домлажон, «шпаргалка»нинг яримгинасини кўчириб олайин, бошимда турманг, дедим. Йўқ, кўнмадилар. Ўн марта қайтардингиз. Энди қайтарманг. Бари-бир мен йўл соҳасида ишламайман. Қўйиб беринг, дедим. Йўқ, кўнмадилар. Қарасам, «икки»ни босмоқчилар. Қоғозимни шартта юлиб олдим. Биз кетдик уйга, дедим. Мана, кетаяпмиз...

— Қуруғидан чўзиш керак эди-да ўша домлага, — дейди боя «отангиз чўнтакларини бир ковласалар», деб луқма ташлаган одам.

— Олмайди-да...

— Олса, чўзармидинг, — дедим мен унга қадалиб қараб.

Мўмин ҳам бир пас менга тикилиб қолди.

— Чўзмасдим. Айтдим-ку чўзганимда ишимнинг чуви чиқиб юрмаган бўларди деб. Умуман Зокировга ўхшаган одамларни ёқтираман. Агар вақтида бизга рус тилидан дарс берган ўқитувчи ҳам шунақа қаттиққўл бўлганда эди, бугунгидай сарсоним чиқиб юрмаган бўлардим. Биласизми, бир ҳангома бор. Қаттиққўл домлалардан бирини талабалар, бизга баҳо қўймайдиган бўлсанг, мана сенга деб Ўрданинг кўпригидан Анҳорга ташлаб юборишган, дейишади. Ўша домла сувдан чиқар-чиқмас, билмаган одамга бари-бир баҳо қўймайман, деб қичқирган, дейишади. Ана шундай тўғри таёқ одамлар керак замонамизга. Шундай одамларнинг камлиги чатоқ. Ошна-оғайнигарчилик, таниш-билишчилик... Эркин аканинг (Эркин Воҳидовни айтаяпти) бир гаплари бор. Америка таассуротларини радио ўқиб берганда эшитганман. Қайси бир миллионернинг ўғли фаррош бўлиб ишлар экан, дейди у киши. Мен дарров, ўша миллионер ҳам айрим домлаларимизга ўхшаган тўғри таёқ одам эканда, деб ўйладим. Тўғри-да, ҳар ким ҳолини билиши керак, ҳар ким ўзининг ишини қилиши керак. Дуч келган одамнинг товони тагига чироқ ёқиб, қўлига йигирма йил лавозим бериб қўямиз-да, кейин, э, бўлмас экан-ку, бунинг ишини энди қайтадан қурмасак бўлмайди, деб қоламиз. Ҳар кимдан қобилиятига яраша, деган гапни ўқиганмиз. Жуда тўғри гап. Мамлакатда лавозимнинг бозори ишлаб турган элнинг косаси оқариши қийин.

Мўмин ўрнидан турди. Чамаси у бир ерда узоқ ўтиролмайдиганлар хилидан эди. Ғайратли эди. Ўрнини тузатиб қўйган бўлди. Яна чой дамлаб келди. Яна карта ўйнай бошлади.

— Темир йўл соҳасида ишламаслигинг ростми, — деб сўрайман Мўминдан.

— Рост. Қизиқиш йўқ. Математикадан яхшиман, дедим-ку. Муаллимликка ўқисам керак.

— Унда отангнинг олдига бориб, унга Зокировнинг устидан ўпкалашга не ҳожат.?

— Ҳар ишда отамнинг ҳузурларидан ўтишга ўрганганман. Тағин бир кун оббо, деб турмасинлар. Ота-ота-да. Бойсунлик Шоберди бахшининг охирзамон ҳақида бир қўшиғи бор: «охиратнинг бошида ота қолиб боладан гаплар сўралар» деган. Нимагадир шу гап миямда қотиб қолгандай. Ҳар кимки ўз қавмини, отасини ҳурмат қилсин-чи, мелиса деганлари ўз-ўзидан истеъфога чиқиб кетадиган бўлади.

Мўмининг гаплари сабаб бўлиб мен бундан сал илгарироқ бўлган бир суҳбатни эсладим. Ўшанда ҳам купедошларим талабалар эди. Таътил тугаб, уйларидан Тошкентга — ўқишга қайтишаётганди. Кийинишларидан, оғиз тўлдириб гапиришларидан ўзига тўқ оилалардан эканликлари билиниб турарди. Улар ароқ ичдилар, бир мижозни ўқишга киритишга воситачилик қилиб, озроқ пул ишлашни режалаштирдилар. Тилларида нуқул «пахан», «шеф» деган сўзлар айланди. Мўмининг ҳам ўшалардан кам жойи йўқ эди. Уни замонасидан ортда қолган деб бўлмасди. Комилжон Отаниёзовдан кўра рок мусиқани яхши кўради. Кийинишлари, оғзаки луғати замонасоз. Ҳаётнинг паст-баландини яхши тушунади. Бирон ғирромчига ҳақини едирмайди. Лекин вагонга паттасиз чиққан бир қозоқ аёлга жойини берди. Ўша аёл вагондан тушаётганда нарсаларини кўтаришди. Оғзидан ёмон гап чиқмайди. Саранжом-сариштали йигит. Ва энг қизиғи «отангиз чўнтакларини бир ковласалар» деган одамни мот қилди, гапиртирмай қўйди...

Мўмин билан қуюқ хайрлашдик. Поезд кетди. Унда Мўмин бор, Мўминлар бор. Уларнинг йўли ҳамиша оқ-ойдин бўлсами...

О. УСАНОВ.

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

ТОШКЕНТ КИМЁ ТЕХНОЛОГИЯСИ ОЛИЙ БИЛИМГОҲИ
ЖИЗЗАХ ШАҲРИДАГИ УМУМИЙ ТЕХНИКА ФАКУЛЬТЕТИ БЎЙИЧА
1991—1992 ўқув йили учун кечки таълимнинг биринчи босқичига қуйидаги ихтисосликлар учун

ТАЛАБАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

2502 — Анорганик моддаларнинг кимёвий технологияси;
2503 — Электрокимёвий ишлаб чиқариш технологияси;
2508 — Сопол ва ўтга чидамли нометалл материалларнинг кимёвий технологияси.

Олий билимгоҳни Жиззах шаҳридаги факультетига кирувчилар учун аризалар 1991 йил 26 августдан 10 сентябргача қабул қилинади.

Қабул комиссиясига қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади: ариза, ўрта маълумот тўғрисидаги ҳужжат (асл нусха), 086/У шаклидаги тиббий маълумотнома, меҳнат дафтарчасидан кўчирма, 3х4 см. ўлчамли фотосурат.

Паспорт ва ҳарбий хизматга алоқадорлиги ҳақидаги ҳужжат (шахсан кўрсатилади).

Кириш имтиҳонлари 12 сентябрдан 22 сентябргача ўтказилиб, кирувчилар кимёдан (ёзма), математикадан (ёзма) — конкурсли, она тили ва адабиётдан (диктант) — конкурссиз имтиҳон топширадилар.

Танлаган ихтисослиги бўйича ўрта махсус маълумотга эга бўлган ва шу соҳада камида тўлиқ бир йил ишлаганлар, 1 ва 2 гуруҳ ногиронлари АДРда хизмат қилганлар кириш имтиҳонларидан олдин ўтказиладиган суҳбат натижалари бўйича қабул қилинадилар. Ҳарбий хизматдан бўшатилган ва белгиланган ҳукумат имтиёзларидан фойдаланувчилар, етим болалар, ота-онаси қаровидан маҳрум бўлган болалар олий билимгоҳга ўқиш учун шифокорлар меҳнат-эксперт комиссияларининг хулоса ҳужжатига эга бўлган 1 ва 2 гуруҳ ногиронлари конкурссиз қабул қилинадилар.

Қабул комиссияси манзилгоҳи: Жиззах шаҳри, Ленин кўчаси, 259-уй, Индустриал техникум биноси.

Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлиги
ТОШКЕНТ ШАҲАР ХАЛҚ ТАЪЛИМИ БОШ БОШҚАРМАСИ
«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ» нинг тажрибавий ҳажмли-блокли уйсозлик комбинати қошидаги
5-ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ
1991—1992 ўқув йилига

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Билим юрти Тошкент шаҳридаги қурилишларда ишлаш учун қуйидаги ихтисослар бўйича малакали ишчи кадрларни тайёрлайди: бўёқчи-сувоқчи, қурилиш дурадгори, электр пайвандчи, сувоқчи-пардозловчи-кошинловчи, ғишт терувчи.

Билим юртига 6 ва 10 ойлик гуруҳларда ўқиш учун Совет Армияси сафида ҳарбий хизматни ўтаб қайтган ўрта маълумотлилар қабул қилинади.

3 йиллик гуруҳларга эса 9-синфни битирганлар қабул қилинади.

ЎҚИШ ДАВРИ — УЗЛУКСИЗ МЕҲНАТ ФАОЛИЯТИГА ҚЎШИБ ҲИСОБЛАНАДИ.

Билим юртида 3 йил ўқиб битирганларга ўрта маълумот тўғрисида аттестат, диплом ва эгаллаган касби бўйича малака разряди берилади, 6 ой ва 10 ой ўқиганларга эгаллаган ихтисоси бўйича диплом ва малака разряди берилади.

Ўқувчилар ишлаб чиқариш практикасини «ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»нинг қурилиш объектларида ўтказадилар. Ишлаб чиқариш практикаси даврида ўқувчиларга ишлаб топган меҳнат ҳақининг 50 фоизи тўланади. Ҳар ойда 6 ой ўқийдиган гуруҳларнинг ўқувчиларига 160 сўмдан, 10 ой ўқийдиган гуруҳларнинг ўқувчиларига эса 80 сўмдан, 3 йил ўқийдиган гуруҳларнинг ўқувчиларига 40 сўмдан нафақа берилади.

3 йиллик гуруҳларда ўқийдиган ўқувчилар бепул кийим-бош, ҳар куни овқат билан таъминланадилар.

МАШҒУЛОТЛАР — ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДА ОЛИБ БОРИЛАДИ.

Билим юртини имтиёзли диплом билан битирганлар ўрта ва олий ўқув юртларига йўлланма билан ўқишга юбориладилар.

БИЛИМ ЮРТИДА БАДИИЙ ҲАВАСКОРЛИК, НАҚШ ТЎГАРАКЛАРИ ВА СПОРТ СЕКЦИЯЛАРИ МАВЖУД.

Бошқа шаҳардан келганларга ётоқхона берилади.

ЎҚИШГА КИРУВЧИЛАР ҚУЙИДАГИ ҲУЖЖАТЛАРНИ тақдим этишлари лозим; директор номига ариза, маълумоти тўғрисида гувоҳнома (асли), тавсифнома, яшаш жойидан ва соғлиғи ҳақида маълумотномалар, 6 дона сурат (3Х4 см.).

Билим юрти манзилгоҳи: Тошкент шаҳри, Ленин райони, Астрахань кўчаси, 12-уй, 5-ўрта ҳунар-техника билим юрти (66, 161, 55-автобусларнинг «57-мактаб»; 22-автобуснинг «Дегтярев кўчаси»; 5, 26-трамвайларнинг «Восток» кинотеатри; 1-трамвайнинг «Дегтярев кўчаси» бекатлари).

ТЕЛЕФОНЛАР: 91-26-47, 91-29-50.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»НИНГ ТАЖРИБАВИЙ ҲАЖМЛИ-БЛОКЛИ УЙСОЗЛИК КОМБИНАТИ.
«СОЮЗРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ.

Ўзбекистон ССР Кийим-бош, коммунал ва маданий-маиший моллари солиштирма ва улгуржи савдо бирлашмаси «Узкомбитопторг» жамоаси етакчи мутахассис

Абдувоҳид Холматович ДАЛАБОЕВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор этади.

Тошкент Давлат техника дорилфунуни ректорати, жамоат ташкилотлари ва 2 олий математика кафедрасининг жамоаси кафедра доценти Р. Ж. Ҳамроқуловага укаси

Ғуломжон ЖАЛОЛОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

САНЪАТКОР БИЛАН УЧРАШУВ

Яқинда таниқли санъаткор, СССР халқ артисти, СССР Давлат мукофоти совриндори Зикир Муҳаммаджонов Ўзбекистон ССЖ Ички ишлар вазирлиги ходимлари билан учрашув ўтказди. У ўзининг ярим асрлик ижодий ҳаётида 200 га яқин ранг-баранг образлар галереясини яратган, айниқса буюк олим Абу Райҳон Беруний, Алишер Навоий, биринчи ўзбек саркардаси Совет Иттифоқи Қаҳрамони генерал Собир Раҳимов образлари халқимиз юрагида чуқур из қолдирган.

Милиция ходимларига севимли актёр ўзи яратган образлардан Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий монологларини ўқиб берди, «Генерал Раҳимов» фильми намойиш этилди.

Кечада у ички ишлар ходимларининг кўпгина саволларига жавоб берди ва келажакдаги янги ижодий режалари ҳақида қизғин суҳбат бўлди.

А. КАРИМОВ.

СПОРТ

ОҒИР АТЛЕТИКА:

ҒОЛИБЛИК СУПАСИДА

● Болгарияда ўтказилган Европа чемпионатида жумҳуриятимиз спортчиси Игорь Халилов муваффақиятли қатнашди. Чунончи у вазни 110 килограммли полвонлар қатори баҳслашиб, маҳорат кўрсатди. Даст кўтаришда 165, силтаб кўтаришда 197,5 килограммли натижага эришди. Спортчимиз жами 362,5 килограммли кўрсаткич билан қитъа чемпиони бўлиб; халқаро классдаги спорт устаси талабини бажарди.

ФУТБОЛ МАЙДОНЛАРИДА

● «Пахтакор» футболчилари билан Ўзбекистон терма жамоаси ўртасида ўртоқлик учрашуви ўтказилди. Ўйин 5:0 ҳисобида пахтакорчилар фойдасига ҳал бўлди.

● «Политотдел» жамоаси хитойлик ўсмир футболчилар билан ўртоқлик учрашуви ўтказиб, 4:2 ҳисобида устун келди.

● «Таврия» — «Ростсельмаш» (3:0), «Тилигул» — «Кубань» (3:1) футбол жамоалари учрашуви қизиқарли бўлди.

● «Арарат» ва «Шахтёр» ўртасида 19-тур учрашуви бўлиб, 2:1 ҳисоби қайд этилди.

Жиноятчи ушландими?

Ҳодиса

17 август куни «Известия» газетаси Фарғонада одамхўр Жумағалиевнинг ушланганлигини хабар қилган эди... Чиндан ҳам мамлакатдаги кўпчилик одамларни безовта қилган, қидирув органлари анчадан буён ушлай олмаётган ўша одамхўр қўлга тушдими? Воқеа аслида қандай бўлган эди?

Шу йилнинг апрель ойида ярим тунда Фарғона районидаги Янгиқишлоқда яшовчи Зебохон Эрматова ўз уйида аллақандай ғалати шов-шувни сезиб қолди. Турмуш ўртоғини уйғотиб, иккаласи қўшни хонага киришди. Хонанинг деразаси очиқ, ойналари олинганди. Уйига ўғри кирганини тушуниб, Эрматовлар қўшниларини уйғотишди. Кўпчилик бўлиб ўғрини ахтаришга тушишди. Ўғри яқин орадаги тутзорга қочиб кириб яширинди. Кўпчилик бўлиб тутзорни ахтара бошлашди. Бирдан ўқ овози янгради. Жиноятчининг қўлида милтиқ бор экан. У ўқ узиб Фарғонадаги 3-автотранспорт парки ишчиси А. Эрматовни яралади. Кўпчилик бўлиб ўғри ушлаб олинди ва милицияга топширилди.

Унинг ишини Фарғона район прокуратурасида кўра бошлашди. Тергов бўлаётган кунларнинг бирида марказий телевидениеда одамхўр Н. Жумағалиевнинг сурати кўрсатилди. Прокуратура ходимларидан бири Янгиқишлоқда ушланган ўғрининг Жумағалиевга жуда ўхшаб кетишини сезиб қолди. Шу тахмин асосида Қирғизистон ва Москвага ўғрининг шахсини аниқлаш юзасидан фикрномалар юборилди. Ушланган ўғри ҳозирча ўзининг одамхўр Жумағалиевга алоқаси йўқ эканлигини айтмоқда. У яқиндагина Ўзбекистонга қўшни мамлакатларнинг биридан кириб келган эмиш. Лекин дастлабки маълумотларга қараганда одамхўр Жумағалиев деб тахмин қилинаётган кишининг бармоқ излари Жумағалиевнинг бармоқ изларига жуда мос келяпти. Бироқ Фарғона районида одамхўр ушланди, деб айтишга ҳали эрта. Жиноятчининг шахсини аниқлаш бўйича экспертиза хулосалари ҳали чиқмаган.

М. КИМСАНБОЕВ,
Фарғона вилоят ички ишлар бошқармаси матбуот гуруҳининг катта инспектори, милиция майори.

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, Я. ТУХТАЕВ, Ш. О. УБАЙДУЛЛАЕВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХУЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

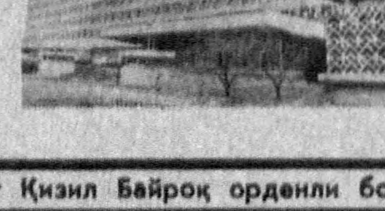

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700000, Тошкент–ГСП, Ленинград кўчаси, 32.*

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06; қайта қуриш ва ижтимоий адолат — 32-55-70, 32-53-20; партия турмуши, советлар ҳаёти, назария ва мафкура — 33-34-69, 33-38-55, 32-53-97, 32-57-19, 32-54-18; саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; деҳқончилик саноати — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; иқтисодиёт ва ҳаёт — 33-12-16, 32-57-20; фан, маданият ва халқ таълими, — 33-44-51, 32-57-21; адабиёт, санъат, тил ва публицистика—33-20-36, 33-12-56, 32-54-35,32-55-16; ахборот, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик — 33-14-24, 32-55-17; ахлоқ-одоб — 32-54-29; фельетонлар — 32-54-27; безатиш — 32-57-22.

ЎЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Андижонда — 4-48-85, Бухорода — 3-96-12, Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Нукусда — 2-42-62, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-89.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана

Нашр кўрсаткичи 64583. Буюртма № 5811. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 23.00

№ 163.